

Examensarbete:

Att ta hand om ett spädbarn

En kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård

Utvecklingsarbete:

En kurskväll i spädbarnsvård riktad till nyblivna pappor efter förlossningen

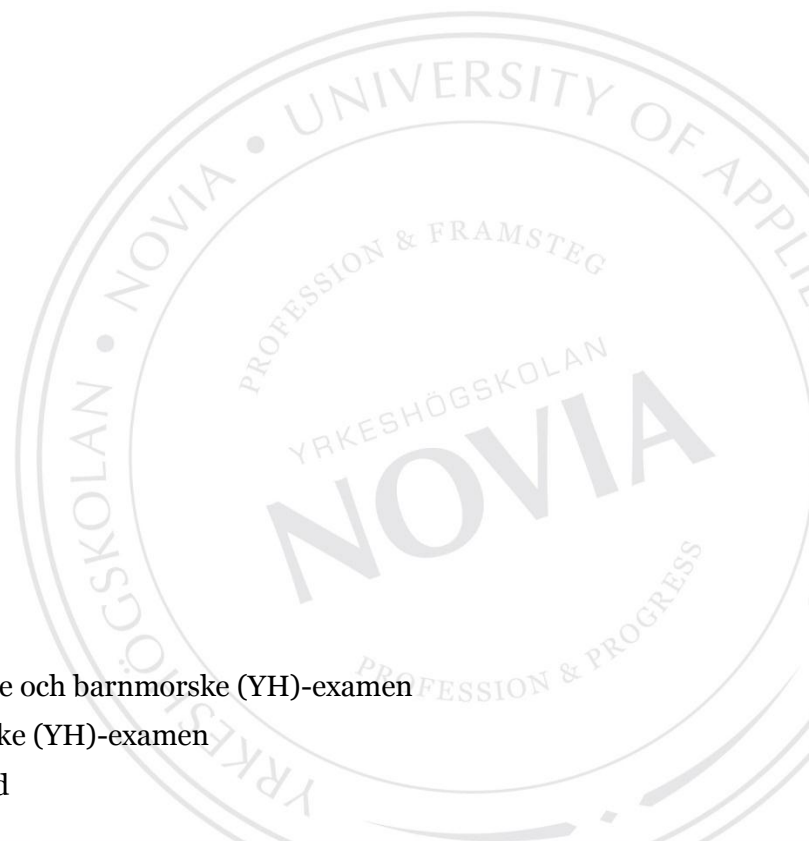
Forsström Carolin

Examensarbete för sjuksköterske och barnmorske (YH)-examen

Utvecklingsarbete för barnmorske (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för vård

Vasa 2011 & 2012

EXAMENSARBETE

Författare: Forsström Carolin
Utbildningsprogram och ort: Vård, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Barnmorskearbete
Handledare: Wikberg Anita

Titel: Att ta hand om ett spädbarn

En kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård

---

Datum 05.12.2011

Sidantal 38

Bilagor 2

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete är att skapa en större förståelse för österbottniska, nyblivna pappors upplevelser av spädbarnsvård. Med nybliven pappa menas en man som blivit pappa för första gången. Respondenten strävar efter att få svar på följande frågeställningar: Hur upplever de nyblivna papporna sina kunskaper i praktisk spädbarnsvård? Hur upplever de nyblivna papporna stödet och den praktiska undervisningen de får från rådgivningarna före och efter förlossningen? Datainsamlingen har gjorts genom enskilda och semistrukturerade intervjuer med fem pappor. Analysen av intervjumaterialet har utförts med hjälp av deskriptiv fenomenologisk analysmetod.

Resultatet visar bland annat att pappor utan tidigare erfarenhet av spädbarnsvård ofta känner sig osäkra och ovana med att ta hand om en nyfödd. Dessa känslor ändras dock med tiden vartefter samlad erfarenhet gör spädbarnsvården enklare. De främsta svårigheterna med spädbarnsvård är enligt papporna att hålla i och klä på bebisen, förstå bebisens signaler och beteenden, samt att veta vad som är normalt och onormalt. Den praktiska undervisningen från rådgivningarna upplevdes av papporna som bristfälligt. Samtliga ansåg att den praktiska undervisning de fått vid familjeförberedelsekursen före förlossningen kändes fattig och svår att ta emot. Efter förlossningen var däremot upplevelserna av den praktiska undervisningen på BB positiva. Stödet från rådgivningarna upplevde papporna något olika, men ingen uttryckte specifikt att de behövde mera stöd än de hade fått. Istället uttryckte de en saknad efter stödet från andra pappor som befinner sig i samma situation som de. Att få delta i en pappagrupp var något som samtliga ville få möjlighet till.

Språk: Svenska Nyckelord: Pappa, spädbarnsvård, upplevelse, undervisning, stöd, fenomenologi

---

Förvaras: Examensarbetet finns tillgängligt i webbiblioteket Theseus.fi och i YH Novias bibliotek vid enheten i Roparnäs.

BACHELOR'S THESIS

Author: Forsström Carolin
Degree Programme: Health care, Vaasa
Specialization: Midwifery
Supervisors: Wikberg Anita

Title: To take care of an infant

A qualitative study on the experience of new fathers regarding infant care. A study performed in Ostrobothnia, Finland.

Date 05.12.2011 Number of pages 38 Appendices 2

Abstract

The purpose of this thesis is to create a greater understanding of Ostrobothnian, new fathers' experiences of infant care. The term 'new father' refers to a man who has become a father for the first time. The respondent strives to get answers to the following questions: How do the new fathers experience their knowledge of practical infant care? How do the new fathers experience the support and practical education they get from the maternity clinics before and after the child is born. As data collecting method, separate semi-structured interviews have been used, and the material has then been analyzed using descriptive phenomenological analysis method. In total there were five fathers from Ostrobothnia interviewed.

The result shows, for instance, that fathers without former experience of infant care often feel insecure and unaccustomed to taking care of a newborn. These feelings changes, however, with time when gathered experience makes infant care easier. According to the fathers the greatest difficulties with infant care are to hold and to dress the baby, to understand the baby's signals and expressions, and also to know what is normal and not normal. The practical education at the maternity clinics was experienced by the fathers as deficient. Everyone considered that the practical education they had been given at the family preparing course before childbirth was poor and hard to interpret. After childbirth the experiences of the practical education at the maternity ward were more positive. The support from the maternity clinics was experienced quite differently by the fathers, but no one expressed specifically that they needed more support than they had been given. Instead, they expressed a longing for support from other fathers who were in the same situation as themselves. To have the opportunity to participate in a fathers' group was something that everyone desired.

Language: Swedish Key words: Father, infant care, experience, education, support, phenomenology

---

Filed at: The thesis is available at the electronic library Theseus.fi and at the school-library of Novia University of Applied Science, campus Vaasa, Seriegatan.

Innehåll

1	Inledning.....	1
2	Studiens syfte	2
3	Teoretiska utgångspunkter	3
3.1	Ansa, leka och lära.....	3
3.2	Egenvård.....	4
4	Teoretisk bakgrund.....	5
4.1	Papparollen genom tiderna	5
4.2	Pappan blir en del av barnavården.....	7
4.2.1	Pappor och papparoller i olika skepnader	8
4.3	Barnets tidiga behov	9
4.4	Rådgivning för pappor i Finland	10
5	Tidigare forskning	11
5.1	Pappors upplevelser av den nya papparollen.....	11
5.1.1	Att knyta an – en del av föräldrarollen.....	12
5.2	Pappornas upplevelser av rådgivning före och efter förlossning	12
5.2.1	Behov av nytänkande?	14
5.2.2	Betydelsen av faderns deltagande i föräldraförberedelserna.....	14
5.3	Faderskapsledighet påverkar interaktionen pappa-barn	14
5.4	Sammanfattning.....	15
6	Metodologi	16
6.2	Datainsamlingsmetod	17
6.3	Informanterna	18
6.4	Fenomenologisk databearbetning	19
6.4.1	Deskriptiv fenomenologisk analysmetod	19
6.4.2	Respondentens analys av datamaterialet	19
6.5	God vetenskaplig praxis	20

7	Resultat.....	21
8	Spegling av resultatet	27
9	Kritisk granskning	31
9.1	Perspektivmedvetenhet.....	31
9.2	Etiskt värde	32
9.3	Innebördsrikedom och teoritillskott.....	32
9.4	Struktur	33
9.5	Empirisk förankring.....	33
9.6	Det pragmatiska kriteriet	34
9.7	Respondentens tankar om studien	34
10	Diskussion	35

Litteratur

Bilaga 1

Bilaga 2

1 Inledning

I tidigare generationer har pappornas roll i den tidiga barnuppfostran varit ganska liten (Kyle, 2000, 160–190). Faderns roll var tidigare mera fokuserad på att försörja och skaffa levebröd åt familjen, medan moderns roll var att sköta hemmet och barnen (Sinkkonen, 2000, 16–17). I de senaste generationerna har fadersrollen dock delvis förändrats (Helling, 2001, 95). Barnavård och barnuppfostran har enligt tradition varit ett område där mammorna haft den största makten (Hwang, 2000, 54), men från och med 1970-talet har det blivit allt vanligare att papporna deltar i barnaskötandet och andelen som tar ut faderskapsledighet ökar (Helling, 2001, 95). I Finland såg man dock i en undersökning under åren 2002–2003 att trenden att ta ut faderskapsledighet då inte var lika stor som i de övriga nordiska länderna (STAKES, 2003).

Att dagens papparoll blivit mera jämställd med mammarollen kan av papporna upplevas litet olika. Många av dagens pappor vill frivilligt delta i barnets tidiga uppfostran och vara en del av den. För många pappor känns det helt enkelt naturligt att vilja ta hand om sitt barn tillsammans med sin partner. (Gunnarson, 2000, 88). Detta gäller förstås inte alla, och för vissa kan rollförändringen vara ganska omtumlande och svår att anamma. Detta kan bero på att många av dagens nyblivna pappor själva inte haft en pappa som deltagit i deras egen uppfostran på samma sätt som papporna gör idag, och därför saknar en förebild inom området. (Hwang, 2000, 55).

Den växande trenden att papporna skall delta i graviditet, förlossning och den tidiga vården av barnet har medfört ett ökat krav på rådgivningspersonalen (Fägerskiöld, 2006). Rådgivningspersonalen har till uppgift att följa med kvinnans graviditet, samt att stödja och förbereda de blivande föräldrarna inför föräldraskapet (Armanto & Koistinen, 2007, 33). Som Hwang (2000) säger har graviditet, barnahavande och barnavård enligt tradition varit ett mycket kvinnodominerat område, varför det är förståeligt att rådgivningspersonalen tidigare till största del behövt koncentrera sig på den gravida kvinnan och inte lika mycket på den blivande pappan. Men i och med att papporna blivit mera deltagande både före, under och efter förlossning har det växt fram ett större krav på rådgivningspersonalen att de mera beaktar hur de stödjer de blivande papporna, samt hur de förbereder dem inför föräldraskapet (Fägerskiöld, 2006). Kunskap är a och o när det gäller att finna självsäkerhet inför en ny utmaning. Föräldraskapet är ett bra exempel på en

sådan utmaning. Som tidigare nämnts är det rådgivningspersonalens uppgift att förmedla kunskap vidare till de blivande föräldrarna så att de kan bygga upp en självsäkerhet inför föräldraskapet. I Finland hör det till mödrarådgivningsplanen att varje väntande par som är inskrivet vid en mödrarådgivning har möjlighet att delta i en familjeförberedelsekurs som består av två lektioner där det diskuteras kring den psykologiska aspekten av graviditet och bildandet av familj, samt det praktiska inför förlossningen. Under en av lektionerna undervisas de blivande föräldrarna även i praktisk barnavård. (Armanto & Koistinen, 2007, 36).

Detta examensarbete är ett beställningsarbete av en hälsovårdscentral i en kommun i Österbotten och respondenten har som syfte att med hjälp av studien skapa en uppfattning om österbottniska, nyblivna pappors upplevelser av sina kunskaper i barnavård, samt att få en större förståelse för hur de upplever det professionella stödet och den praktiska undervisningen de får från rådgivningarna.

2   Studiens syfte

Syftet med studien är att beskriva österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård. Respondenten vill även med studien beskriva hur papporna upplever rådgivningarnas stöd, i form av samtalsmöjligheter och praktisk undervisning i spädbarnsvård, både före och efter förlossningen. Med ordet nybliven pappa menas en man som blivit pappa till sitt första barn.

Frågeställningarna i examensarbetet är följande: Hur upplever de nyblivna papporna sina kunskaper i praktisk spädbarnsvård? Hur upplever de nyblivna papporna stödet och den praktiska undervisningen de får från rådgivningarna före och efter förlossningen?

Målet med studien är att få fram en klarare bild av hur männen upplever sin egen förmåga att ta hand om sitt barn och därmed skapa större förståelse för deras känslor, tankar och praktiska kunskap. Förhoppningen är att resultatet av denna studie skall kunna användas som ett komplement vid rådgivning av blivande och nyblivna pappor.

3 Teoretiska utgångspunkter

Som teoretiska utgångspunkter i detta arbete har respondenten valt att använda sig av Katie Erikssons definition av *ansa, leka och lära* och Helen C. Erickson, Evelyn M. Tomlin och Mary Ann P. Swains beskrivning av *egenvård*.

3.1 Ansa, leka och lära

Ansa, leka och lära enligt Katie Eriksson har valts att användas i denna studie, eftersom respondenten anser att förhållningssättet mycket väl kan användas av föräldrar i vården av barn i spädbarnsålder.

Enligt Eriksson grundar sig *ansa, leka och lära* i kärleken. Och kärlek, som innefattar ömhet, tillgivenhet och hängivenhet, är i sig grunden till all vård (Eriksson, 1993, 124). Eriksson menar även att *ansa, leka och lära* är grunden till det naturliga och grundläggande vårdandet (Eriksson, 2000, 20). Genom att *ansa, leka och lära* behöver en person inte bara vårda andra, utan han/hon kan även vårda sig själv. Utifrån *ansa, leka och lära* kan varje människa som upplever optimal hälsa vidga sina vyer och gränser. Hon kan med hjälp av *ansa, leka och lära* lära känna sig själv och andra (Eriksson, 1993, 124).

Begreppet *ansa, leka och lära* grundar sig alltså i kärleken, och genom att ha förmåga att visa kärlek besitter en människa även förmågan att bry sig om. Att bry sig om är en av grundstenarna i betydelsen av ansning. Annat som förklarar ansning är en människas förmåga att kunna värna om, försvara och respektera andra. (Eriksson, 1993, 124). Genom ansningen bekräftas den andre genom att personen som ansar respektera den andre för den han/hon är och inte för hans/hennes handlingar. Men ansning handlar inte bara om att bry sig om, värna om, försvara och respektera andra, utan ansning kännetecknas även utav värme, närhet, beröring och vänskap. (Eriksson, 2000, 24). Eriksson (2000) menar att ansningens övergripande syfte är att vilja den andre väl genom att få denne att uppnå en fullständig tillfredsställelse och njutning.

Lek är något som ofta associeras med barn (Eriksson, 2000, 27), men även vuxna kan leka och utvecklas genom lek. (Eriksson, 1993, 124). I en studie av Lewis m.fl. (2008) kommer det fram att leken inte bara skapar en lättsam relation mellan förälder och barn, utan en

förälder kan även via leken lära sig sitt barns signaler och lära känna sitt barn som person. Enligt Eriksson (2000) är förmågan att kunna leka, oavsett ålder, en stor del av att ha hälsa. Genom leken kan människan visa att hon är villig att utvecklas och pröva på nya saker. Genom leken ger hon även uttryck för den egna lusten och olika önskningar som finns inom henne. (Eriksson, 2000, 26–27). Eriksson (1993) menar även att leken ger plats för övning. En person som tillåter sig att leka vågar vidgar sina gränser och pröva på olika saker. I leken kan människan ge utlopp för glädje och smärta och den innersta längtan, men genom leken kan hon även finna ro, uppmuntran och stöd.

Att lära sig är som ordet i sig berättar att samla kunskap, men lärandet betyder även utveckling och ständig förändring (Eriksson 2000, 30). Genom lärandet kan man växa som person, få större förståelse för olika saker och hitta nya vägar och tillvägagångssätt. (Eriksson, 1993, 125). Eriksson menar att det naturliga lärandet och leken ofta går hand i hand. En vårdares roll är att underlätta inläringen för den behövande och detta görs lätt genom att kombinera lärande och lek. (Eriksson, 2000, 32).

Genom *ansa, leka och lära* kan en människa utvecklas och uppnå hälsa. Hon kan utvidga sina vyer samtidigt som hon bejakar sitt naturliga jag och kan på så sätt få ett nytt förhållningssätt till både vården och sig själv. (Eriksson, 1993, 124). Eriksson beskriver begreppet enligt följande. Att ansa, leka och lära innebär rätt långt att våga vara sig själv, att låta det naturliga inom sig själv träda fram. (Eriksson, 1993, 125).

3.2 Egenvård

Ett annat begrepp som valts till utgångspunkt för denna studie är *egenvård*, beskrivet enligt Erickson, Tomlin och Swain. Egenvård bidrar till en större förståelse till sig själv – både mentalt och kroppsligt (Erickson, 2010, 543). Enligt Erickson, Tomlin och Swain har varje människa en inre förståelse för eller kunskap om vad som får henne att må dåligt och att fungera ineffektivt. Erickson m.fl. menar även att inom varje människa finns resurser som tillsammans med andra yttre resurser kan hjälpa en att må bättre. Kombinationen av kunskap och resurs utgör den aktiva delen av egenvården. (Erickson, 2010, 543).

Enligt Erickson, Tomlin och Swain är egenvård starkt kopplat till den upplevda kontrollen av sig själv. Självstyrandet hos en person är i starkt behov av harmoni och autonomi. Stöd, tillit och uppnådd tillfredsställelse är andra viktiga faktorer i en människas möjlighet till

egenvård. I en av studierna som Erickson (2010) nämner kommer det fram att mödrar till spädbarn som har fått stöd och som uppnått tillfredsställelse med sig själv i sin situation knyter bättre band till sitt barn än mödrar som upplever motsatsen. Föräldrar med god egenvård uttrycker sig ofta genom ett hälsosamt beteende. (Erickson, 2010, 544–545).

4 Teoretisk bakgrund

För att få mera grundfakta om studiens ämne tar respondenten i detta kapitel upp papparollens utveckling genom tiderna, papparollens olika skepnader, pappan i hemmet, barnets tidiga behov, samt hur dagens rådgivning för papporna ser ut.

4.1 Papparollen genom tiderna

Föräldrarollen i Europa har under tidens gång alltid kunnat jämföras med samhällets utformning. Under den förindustriella tiden, från medeltidens slut fram till 1700-talet, fanns delade meningar om synen på barn. En del forskare menar att föräldrakärlek endast kunde ses hos högre samhällsklasser, och att det i de lägre rädde en mera likgiltig syn på barn. Enligt andra är föräldrakärleken en inbyggd egenskap i människosläktet, vilket alltid har medfört en naturlig strävan efter att ta hand om sin avkomma oavsett klasskillnad. Typiska drag för den förindustriella tiden var ändå att faderns roll i uppfostran inte trädde in förrän barnen var i skolåldern, det vill säga vid cirka sju års ålder. (Kyle, 2000, 160–161).

Under 1500–1600-talen skedde en maskulinisering av det europeiska samhället. Enväldiga kungar blev vanligare och ett samhälle styrt av skatter och militär krävde en hierarki av tjänstemän och administratörer. Klosterväsendet avskaffades också på grund av den kyrkliga reformationen som skedde under samma tid. I och med reformationen och klosterväsendets avskaffande, föll ansvaret för barnens religiösa uppfostran på familjen. Rollen som den religiösa ledaren föll naturligt på fadern i och med att den samhälleliga maskuliniseringen såg mannen i familjen som familjens överhuvud. (Kyle, 2000, 162–163).

Senare in på 1700-talet förändrades inte mycket inom föräldrarollerna, men det uppstod en förnyad syn på barnuppfostran tack vare teoretikern Jean-Jacques Rousseau. Rousseau fick samhället att inse att barn inte är miniatyrer av vuxna, utan att de är egna individer med speciella förutsättningar och behov. Trots den förnyade synen på barn förespråkade samhället dock fortfarande att mannen skulle vara den ansvarige, den stränga uppfostraren, medan modern skulle vara den ömsinta och kärleksfulla som lydde under familjens överhuvud. (Kyle, 2000, 164-165).

Den typiska synen på spädbarn under 1700-talet bland överklassen var att de drog skam över familjen. Att ha spädbarn räknades som en börda för äktenskapets välmående, eftersom kvinnans intresse för mannen ansågs minska i och med barnavården. Detta ledde ofta till att spädbarn lämnades över till ammor som skötte om dem. (Kyle, 2000, 165).

På 1800-talet skedde en ny förändring i samhället. Industrialismen började. I och med detta försvann en del av fädernas makt över uppfostran av barnen. Fadern, familjens försörjare, som tidigare hade haft arbetet koncentrerat hemmavid, fick en ny roll som arbetare utanför hemmet. Detta medförde att fadern var tvungen att vara hemifrån många timmar per dygn, vilket i sig gjorde att fadern fick mindre tid till sina barn. Därmed blev även barnens uppfostran och utbildning lidande. Sönerna sattes därför i skola, medan döttrarna till en början stannade hemma och utbildades i husmoderssysslor av sin mor. Senare fick dock även flickor gå i skola. (Kyle, 2000, 173–174).

I och med faderns minskade tid för barnen kom mamman allt mer in som en betydande uppfostrare för barnen. Detta sågs av samhället som en positiv sak. Genom att lyfta upp kvinnorna på en piedestal, där de betraktades som betydelsefulla i uppgiften att uppfostra barnen, ansågs de hållas under kontroll och inte utgöra något hot för samhället. Det var med andra ord ett indirekt sätt att trycka ner kvinnorna. (Kyle, 2000, 167–169).

Med 1900-talet kom en revolution inom föräldraskapet. Ända sedan 1800-talets mitt hade faderns makt inom familjen sakta men säkert börjat luckras upp. Det kan ha haft sin grund i att olika rörelser, som arbetar-, nykterhets-, frikyrko- och kvinnorörelserna, blev aktiva under den tiden och alla strävade mot ett gemensamt mål – att luckra upp samhällets hierarki. (Kyle, 2000, 182).

År 1920, det demokratiska genombrottets år, blev strävan efter jämställdhet ett faktum. Allt eftersom tiden gick började jämställdheten anammas, och kvinnorna kunde börja ta anställning utanför hemmen och bidra till försörjningen av familjen. I och med denna reform började mannen och kvinnan med tidens gång bli allt mera jämlika i ansvaret över barnens uppfostran. (Kyle, 2000, 182–183).

Det får dock inte glömmas att utvecklingen av föräldrarollerna inte har varit okomplicerad och rätlinjig. Flera familjeformer har under alla tider fungerat sida vid sida. På landsbygden har forskare kunnat konstatera att utvecklingen varit långsammare än bland de högre samhällsklasserna i städerna, vilket främst berott på den rådande fattigdomen och den bristande tillgången till skola och utbildning på landsbygden. (Kyle, 2000, 190).

4.2 Pappan blir en del av barnavården

Som nämndes i senaste delkapitel började föräldrarollerna förändras markant kring 1920-talet, men det var egentligen inte förrän på 1970-talet som den riktiga förändringen skedde. Från och med 1920-talet började man bland annat i Sverige tänka annorlunda om familjelivet, men förändringen i föräldrarollerna skedde inte snabbt. Faderns deltagande i den tidiga uppfostran blev inte egentligen uppmärksammas i litteratur och media förrän på 1960–1970-talet. På 1950-talet ansågs pappan inte ha någon självständig relation till barnet. Han ansågs avlasta mamman, snickra skötbordet och sköta de eventuellt övriga barnen om det fanns tid. Med andra ord ansågs fadern mer eller mindre försörja familjen och inte egentligen delta i spädbarnets vård, men han var ändå mera delaktig i barnavården än papporna i tidigare generationer. (Hwang 2000, 13–14).

Från och med 1970-talet började pappan uppmärksammas allt mer. Samhället började inse betydelsen av anknytningen mellan pappa och barn i tidigt stadie av barnets liv (Hwang, 2000, 14), och männen började uppmuntras att delta mera i spädbarnens skötsel och omsorg. Förändringen började också sakta men säkert ske i och med att möjligheterna till förändring uppstod. (Huttunen, 2001, 45). En sådan möjlighet var bland annat införandet av föräldrapenning, som erbjöd pappan att vara hemma med barnet en tid mot utbetalning av dagspenning från Folkpensionsanstalten (FPA, 2009). Den tidigaste statistiken på föräldraskapspenning i Finland är från 1964, men att ta ut föräldraskapspenning bland papporna var ytterst ovanligt under denna tidsperiod. År 1988 gjordes den senaste justeringen av föräldrapenningen i Finland. (FPA, 2009).

Varför papparollen började förändras på 1960–1970-talet kan delvis även bero på den jämställdhetsrevolt som påbörjades i västvärlden under den tiden. Könsideologin förändrades. (Huttunen, 2001, 44). Men förändringen skedde inte heller här i en handvändning, vilket möjligtvis berodde på samhällets konservativa syn på papparollen, men även på grund av bristen på förebilder och rollmodeller. Papporna på den tiden hade inte själva växt upp med fäder som skötte barn och hem, så vem skulle de ta råd och modell av? (Hwang, 2000, 55). Detta satte dock inte stopp på förändringens utveckling. I och med de ökande möjligheterna för papporna att delta i barnens tidiga uppfostran ökade automatiskt även jämställdheten i föräldrarollerna. Idag är exempelvis pappor som besöker mödrarådgivningar och föräldragrupper, samt män med barnvagnar en vanligare syn än för cirka 20–30 år sedan. (Huttunen, 2001, 45).

4.2.1 Pappor och papparoller i olika skepnader

Pappor förekommer i olika former – biologiska, juridiska, sociologiska och psykologiska pappor. Som ordet säger är en biologisk pappa den man som gett hälften av genomets till en ny individ. Denna man behöver dock inte nödvändigtvis vara barnets uppfostrare. Ett barns pappa kan även vara en juridisk sådan, det vill säga en man som adopterat barnet. En annan variant av pappa är den sociologiska pappan, som utgör en man som inte är juridiskt bunden till barnet, men agerar som uppfostrare tillsammans med, exempelvis, barnets biologiska mor. En psykologisk pappa är en man som för barnet ses som en fadersgestalt. Detta kan vara exempelvis en far- eller morfar, nära vän till familjen, etcetera. Oftast uppstår en psykologisk pappa om barnet tvingas växa upp utan egen far eller om den egentliga fadern är mycket frånvarande av någon orsak. (Huttunen, 2001, 58–64).

Förutom att pappor kan finnas i olika skepnader kan även papparollen se olika ut. Papparollen skiljer sig oftast från pappa till pappa beroende på pappans tankar, känslor och handlingar som styrs av det sociala nätverket. Olika papparoller som Gunnarson nämner i boken *Faderskap i tid och rum* (2000) är traditionalisten, rollförnyaren, den ”klämda” pappan, den ensamma pappan och söndagspappan.

Traditionalisten är en pappa som styrs av släktens/familjens nedärvda synsätt på könsfördelning och föräldraroller. Traditionalisten har oftast en föråldrad syn på föräldrarollerna, vilket är att kvinnan sköter barnen och hemmet medan mannen arbetar och spenderar sin fritid som han själv tycker. Eventuellt kan han umgås med barnen på

helger och söndagar. (Gunnarson, 2000, 87). Traditionalisten är motsatsen till den så kallade *rollförnyaren*, som har en mera uppdaterad syn på papparollen. En rollförnyare ser det som en självklarhet att vilja delta i sitt/sina barns tidiga uppfostran. Rollförnyaren drar sig sällan heller för att, förutom att delta i barnuppfostran, även delta i hushållssysslor. (Gunnarson, 2000, 88).

Många av dagens män vill gärna vara en del av sina barns tidiga uppfostran, men ofta är verkligheten sådan att teori och praktik inte helt går hand i hand. Den ”klämda” pappan är ett typiskt exempel på det. En ”klämd” pappa är en pappa som gärna skulle vilja delta i sitt/sina barns tidiga uppfostran mera än han i praktiken har möjlighet till. Arbetet är oftast den styrande faktorn som orsakar denna situation. (Gunnarson, 2000, 89). För ensamstående föräldrar måste dock teori och praktik gå ihop oavsett om det är möjligt eller inte. Familjer med endast en förälder är idag inte alls ovanliga, inte heller ensamstående pappor. Den *ensamma pappan* har allt ansvar för familjen och sköter dessutom alla hushållssysslor och allt inkomstförvärvande. En ensam pappa är alltså både mamma och pappa på samma gång. (Gunnarson, 2000, 90). Sedan finns det även sådana ensamstående pappor som inte behöver kämpa lika hårt för att sammanlänka tiden för barnuppfostran och fritid – söndagspapporna. *Söndagspappa* är en benämning på en pappa som delar eller mist vårdnaden av sitt/sina barn. En söndagspappa ser oftast sina barn endast på veckoslut och helger, och får därför mera rollen som en nära släkting än som en uppfostrande far. (Gunnarson, 2000, 91).

4.3 Barnets tidiga behov

Tidigare var det mammans uppgift att se efter barnets behov och hon knöt därför snabbare och kanske till och med starkare band till barnet än pappan, som kom in i bilden något senare. Idag vet man att en tidig interaktion mellan barn och far medför ett starkare band mellan de två. (Armanto & Koistinen, 2007, 128).

Av naturen är spädbarn försvarslösa små individer som är helt beroende av sina föräldrars beskydd. Ett spädbarn har under sitt första levnadsår endast grundläggande behov som att sova, äta, kissa och ha avföring, men de har även ett stort behov av värme, närhet, kärlek och omsorg. Ett spädbarn sover största delen av dygnet och en stor del av den tid när barnet är vaket går åt till mat och blöjbyte. Speciellt i början blir inte mycket tid över till så kallad kvalitetstid med lek och interaktion, men föräldrarna har vid varje aktivitet som

berör barnet under dess vakenhetstid möjlighet att skapa interaktion och kontakt med barnet. (Armanto & Koistinen, 2007, 128).

Spädbarnskost under det första halvåret består endast av modersmjölk antingen via amning eller flaska eller av modersmjölkersättning via flaska. I Finland rekommenderas alla mammor att amma sina barn fram tills barnet är minst sex månader, dels för att modersmjölken bidrar till barnets egna bristfälliga immunförsvar och dels för att amning är en del av mammans natur. Amning medför även en hel del fördelar för mamman själv. (Armanto & Koistinen, 2007, 194). I Finland är dock amningsstatistiken mycket låg. Endast 60 % av alla finländska spädbarn ammas helt utan tillskott i form av mjölkersättning vid hemfärd från BB, och endast 1 % vid fyllda sex månader (Institutet för hälsa och välfärd, 2009). Att siffran är så låg kan bero på att amningen inte kommit igång innan mamman och barnet lämnat sjukhuset efter förlossningen, bristfälligt stöd från kunniga vårdare, bekvämligheten med flaskmatning, utseendefixering eller på grund av önskan att pappan ska få ta del av barnskötseln (Armanto & Koistinen, 2007, 193).

4.4 Rådgivning för pappor i Finland

När ett par väntar barn är de i stort behov av informationsmässigt, emotionellt och konkret stöd, speciellt vid den första graviditeten. I Finland kan detta stöd fås vid mödrarrådgivningarna, och denna möjlighet har funnits i Finland i över 60 år. (Paananen m.fl., 2009, 201).

Någon enskild rådgivning ges inte åt de blivande papporna i Finland, men de är alltid välkomna att delta vid mödrarrådgivningsbesöken tillsammans med sin partner. Främst är det föräldraförberedelsekursen som männen erbjuds att delta i. Syftet med den kursen är att den skall förbereda föräldrarna inför föräldraskapet, både mentalt och praktiskt. Under kursen tas främst den kommande förlossningen upp, hur den i regel går till och övrig info kring ämnet. Det lärs även ut hur föräldrarna skall vårda sitt barn praktiskt. (Armanto & Koistinen, 2007, 36).

Efter födseln erbjuds ingen enskild rådgivningsmöjlighet för papporna i Finland. Pappan kan välja att delta i barnrådgivningsbesöken, men som det i en svensk studie av Fägerskiöld (2006) kommit fram är det många pappor som väljer bort denna möjlighet, eftersom området är väldigt mamma-barncentrerat. Andra orsaker till att männen avstår

från rådgivningsbesöken är vad studier, som tas upp i kommande kapitel, visar att stödet och den förberedande undervisningen för de blivande papporna är delvis bristfällig. Studier, som är gjorda i Sverige, visar även tecken på att svenska män uppfattar familjeförberedelsekursen som främst inriktad på förlossningen och väldigt lite på barnavård. (Fägerskiöld, 2008; Premberg m.fl., 2008).

5 Tidigare forskning

I detta kapitel tas det upp olika vetenskapliga artiklar som berör studiens område. För att få fram artiklar har sökning via databaserna EBSCO och Cinahl gjorts, samt manuell sökning i tidskrifterna *Scandinavian Journal of Caring Science* och *Hoitotiede*. Sökord som använts vid sökning via databaserna är *father*, *infant* och *baby*. I ett senare skede relateras artiklarna i detta kapitel till resultatet som nås i detta examensarbete.

5.1 Pappors upplevelser av den nya papparollen

Att bli pappa är en stor omställning för en man. Från att ha varit en människa utan egentliga förpliktelser till att bli en som dagligen är bunden till att ha ett stort ansvar för en liten försvarslös individs existens och välmående är en mycket stor livsförändring, men för det mesta en positiv sådan. Mestadels upplevs mamman som den egentliga föräldern i och med att pappan oftast alternerar mellan arbete och hem, och därmed inte tillbringar lika mycket tid med barnet som mamman. Fägerskiöld (2008) kunde dock klargöra i sin studie att när papporna väl var hemma ville de mer än gärna ta del av barnets tidiga vård och uppfostran. (Fägerskiöld, 2008).

Typiska känslor som kan uppstå hos nyblivna pappor är 1) glädje, 2) stolthet och 3) att vara överväldigad, men även känslan av 4) frustration var vanlig. Detta bekräftar både Fägerskiöld (2008) och Premberg, Hellström och Berg (2008) i deras två oberoende studier, vars syfte och resultat är jämförbara. Känslan av frustration nämns i båda studierna som en följd av att barnet helt vänt föräldrarnas liv upp och ner, och att barnet nu styr deras liv (Fägerskiöld, 2008; Premberg m.fl., 2008). För att motverka frustrationen ansåg männen i studien av Premberg m.fl. (2008) att det är viktigt att få tid för sig själv, så de

inte mister sitt egna jag. Männen i studien ansåg även att den nya livssituationen förstärkte parrelationen (Premberg m.fl., 2008).

5.1.1 Att knyta an – en del av föräldrarollen

Ensamtid tillsammans med barnet är viktigt för att kunna knyta an till barnet och lära känna det (Premberg m.fl., 2008). En intressant fråga som går att ställa utgående från det är att har pappor med för tidigt födda barn, som kräver mera tid och större omsorg, större möjlighet att knyta an till sitt barn?

Enligt en studie gjord av Lindberg, Axelsson och Öhring (2008) utvecklar en pappa till ett för tidigt fött barn en bättre anknytning till sitt barn än en pappa till ett fullgånget barn. Detta beror enligt Lindberg m.fl. på att ett för tidigt fött barn kräver mera av föräldrarna i form av extra vård, omsorg och tid. Enligt resultatet i studien verkar parrelationen föräldrarna emellan även förstärkas på ett annat sätt jämfört med andra föräldrar, som fött fullgångna barn. Detta antas bero på den känslofyllda och krävande livserfarenhet de delat tillsammans. (Lindberg m.fl., 2008).

Ibland kan det vara svårare för en del pappor att knyta an till sina barn i början, vilket kan bero på bristande kunskap i spädbarnsvård och osäkerhet. Detta motverkas genom den professionella undervisning och det stöd som papporna får via den rådgivning som deras partners går till. (Fägerskiöld, 2008).

5.2 Pappornas upplevelser av rådgivning före och efter förlossning

Majoriteten av rådgivningsbesöken idag är främst riktade till de gravida kvinnorna och väldigt lite uppmärksamhet ges till de blivande papporna. Detta leder förstås till att undervisningen och stödet för männen blir bristfällig. (Fägerskiöld, 2008).

I en studie gjord av Deave och Johnson (2008) kommer det fram att män ofta upplever frustration över bristen på information som ges till dem från professionellt håll under sin partners graviditet. Informationen de får kommer oftast från den egna partnern, kompisar eller internet. Männen som deltog i Deave och Johnsons studie berättade att trots att de deltagit i de flesta mödrarrådgivningsbesöken och familjeförberedelserna var känslan av uteslutenhet och åsidosättning påtaglig. Männen förstod att fokus behövde ligga på kvinnan

och barnet, men skulle gärna ha sett lite mera av att också de inkluderades i det hela. (Deave & Johnson, 2008).

Även i andra studier kommer det fram att män anser att stödet och undervisningen som de får vid rådgivningarna kunde vara bättre både före och efter förlossningen. Män upplever ofta att förberedelserna före förlossningen och den lilla undervisning de får är främst inriktad på mamman och förlossningen, vilket leder till att män känner sig delvis förberedda på förlossningen, men inte på det som skall komma strax därefter. (Fägerskiöld, 2008; Premberg m.fl., 2008).

Efter födseln upplever männen att det inte heller då finns mycket stöd och undervisning riktad till dem. Männen upplever att besöken hos barnrådgivaren och efterkontrollen är helt, eller i alla fall främst, inriktade på barnet och delvis på mamman (Deave & Johnson, 2008). Typiskt för pappor som saknar professionellt stöd är att de söker sig till partnern, vänner och kollegor för att dela erfarenheter och diskutera barnrelaterade frågor (Deave & Johnson, 2008). Enligt Deave och Johnson finns det ett växande behov av utveckling inom området för rådgivning av pappor.

Att papporna gärna söker sig till den egna partnern, vänner och bekanta istället för rådgivaren speciellt efter barnets födsel har även Fägerskiöld (2006) kunnat konstatera genom en svensk studie där hon undersökt nyblivna pappors upplevelser av barnrådgivarens stöd till dem. Även i denna studie kan man se vissa tecken på missnöje från pappornas sida. Allmänt var pappornas upplevelser kring barnrådgivningen positiva, men de ansåg dock att dem själva blev något bortglömda. De pappor som deltog aktivt i barnrådgivningsbesöken upplevde att de mer eller mindre var tvungna att ta egna initiativ till att ställa frågor för att få information. (Fägerskiöld, 2006).

I en finsk studie av Vehviläinen-Julkunen (1996) där syftet var att undersöka både mammors och pappors upplevelser av stödet från sina rådgivningar kunde hon bland papporna inte finna några negativa upplevelser. Från studien kunde man konstatera att både mammorna och papporna upplevde familjeförberedelserna som positiva och nödvändiga. Mest uppskattade de förberedelserna inför förlossningen, men även förberedelserna inför föräldraskapet. De flesta upplevde även att deras frågor och bekymmer togs väl i beaktande av rådgivaren, men cirka hälften av männen var missnöjda

över att de inte kunde träffa och samtala med andra par i samma situation. (Vehviläinen-Julkunen, 1996).

5.2.1 Behov av nytänkande?

Enligt en kanadensisk studie av Benzies, Magill-Evans, Harrison, MacPhail och Kimak (2008) finns det ett behov av nytänkande i utbildningen av dagens blivande och nyblivna pappor. I deras studie undersöktes hur nyblivna pappor upplever en form av undervisning som består av tre hembesök av en professionell vårdare som träffar endast pappan och barnet för att diskutera och lära ut spädbarnsvård under det första året efter födseln. Resultaten av studien var att flera av papporna kände att denna form av utbildning passade dem mycket bra. Papporna uppskattade formen av att undervisas hemma, men kunde även se ett behov av att träffa andra pappor i liknande situation. Papporna i studien såg gärna att liknande möten med vårdare kunde initieras redan tidigare, under graviditeten och tidigt efter förlossningen, men även att de kunde fortsätta längre än ett år. (Benzies m.fl., 2008).

5.2.2 Betydelsen av faderns deltagande i föräldraförberedelserna

En studie av Fagan, Bernd, och Whiteman (2007) visar att män som inte deltar i sin partners graviditet löper större risk att utveckla föräldraskapsrelaterad stress efter att barnet är fött. Att det är så beror bland annat på att de saknar kunskap i barnvård, samt har svårigheter med att knyta an till sitt barn. (Fagan m.fl., 2007).

5.3 Faderskapsledighet påverkar interaktionen pappa-barn

I detta kapitel tas två studier upp, som båda är gjorda i Storbritannien. I studierna talar författarna om *primary caregivers*, vilket rakt översatt blir första vårdnadshavare på svenska. Respondenten väljer dock att associera detta till vad vi har i Finland, faderskapsledighet.

Faktorer som spelar in i valet att ta faderskapsledighet är enligt en studie av Lewis m.fl. (2008) de båda föräldrarnas arbets- och anställningssituation, familjens ekonomi, möjligheter till barndagvård, sociala synpunkter och familjehistoria. I den studien syns tydligt hur upplevelsen av den egna fadern spelade roll för hur männen värdesatte sin egen roll som far. Det visade sig att män som haft en mindre kärleksfull pappa utvecklat en vilja

att finnas till för och ta hand om sina barn och även behandla sin partner väl. Oavsett orsaken till faderskapsledighet upplevde papporna valet att stanna hemma med barnet/barnen som positivt, även om vissa till en början känt visst motstånd till det.

I en annan studie av Lewis m.fl (2008) kommer det fram att män som tar ut faderskapsledighet utvecklar bättre relationer till sina barn, samt att pappor som väljer att delta mera i sitt barns tidiga uppfostran får mera ut av relationen som byggs upp därefter. I en jämförelse mellan pappor som väljer att stanna hemma med barnet och pappor som väljer arbetet går det att se en skillnad i relationerna mellan dem och deras barn. Bland annat under lek noteras en större glädje i relationen mellan barn och "hemmapappan" än mellan barn och "arbetarpappan". Denna glädje grundar sig troligtvis i "hemmapappans" större förståelse för barnets sätt att leka och att interagera. "Hemmapappan" känner helt enkelt sitt barn bättre än "arbetarpappan" på grund av att han tillbringar mera tid med barnet.

5.4 Sammanfattning

Genom alla använda artiklar i detta kapitel går det att se ett gemensamt tema – ett tydligt rop efter stöd och undervisning från dagens blivande och nyblivna pappor. Fädernas praktiska kunskap är inte nödvändigtvis bristfällig, men i flera artiklar framkommer det att undervisningen i praktisk spädbarnsvård samt stödet för papporna är delvis bristfällig, om inte i vissa fall helt saknas. I många studier framställs papporna som längtandes efter mer information och kunskap. De vill under graviditeten bli mera förberedda på vad som komma skall. De vill inte bara bli förberedda på förlossningen, utan de vill även veta hur de skall ta hand om det barn som kommer. De vill få information om hur barnet utvecklas både i och utanför magen. De vill även veta vad som är normalt och vad som inte är det. Och allra helst skulle de inte vilja bli tvungna att be om allt det där. Om och hur stöd för papporna ges under familjeförberedelserna varierar i och för sig från rådgivning till rådgivning och land till land.

6 Metodologi

För genomförandet av denna kvalitativa studie har en fenomenologisk utgångspunkt och en induktiv slutledningsform valts. Det induktiva synsättet har valts för att respondenten vill utföra studien med ett öppet synsätt och inte ha färdiga hypoteser att utgå ifrån (Trost, 2010, 36). Respondenten vill med studien skapa sig en uppfattning om nyblivna pappors upplevelser av deras praktiska kunskaper och utbildning i spädbarnsvård. När målet är att söka upplevelser anser respondenten att ett fenomenologiskt synsätt borde passa studien väl, eftersom människors upplevelser är vad fenomenologin vill undersöka (Denscombe, 2010, 111).

Inom fenomenologin strävar forskaren främst efter att undersöka och skapa en uppfattning om hur människor upplever vardagliga situationer i sitt liv (Denscombe, 2010, 111). Fenomenologin förutsätter att forskaren inte på förhand bildar förutfattade meningar utifrån teoretiska fakta, men forskning i allmänhet kräver dock att forskaren har en viss bakgrundsfakta som grund till arbetet. Inom fenomenologin har forskaren en förförståelse till sitt forskningsämne, men som han eller hon dock är tvungen att sätta inom parentes så att den inte styr forskningen i en viss riktning. (Denscombe, 2010, 115–116).

Respondenten koncentrerar sig i denna studie på att försöka bilda en förståelse för männens upplevelser. Utifrån det bildas en slutsats och respondenten återger sedan informanternas upplevelser så naturtroget som möjligt, vilket forskare inom fenomenologin eftersträvar (Denscombe, 2010, 112). Syftet med studien är inte att uppnå en världsomfattande sanning, utan endast att få en inblick i en grupp österbottniska pappors upplevelser.

6.1 Respondentens förförståelse

Innan studiens påbörjan hade respondenten ingen egen erfarenhet av rådgivning för pappor, annat än vad som lärts ut i barnmorskeutbildningen och vad hon hört av bekanta. Respondenten hade heller inte egna erfarenheter av hur pappor upplever den praktiska spädbarnsvården. Ett stort intresse för att samla mera fakta kring ämnena fanns dock. Pappans deltagande i barnets hela vård och uppfostran har alltid ansetts som en självklarhet hos respondenten, men hon har kunnat ana vissa brister i männens kunskap kring

barnavård. Om detta är sant eller inte, kan respondenten förstås inte påstå utan klara bevis, men intresset att ta reda på hur det verkligen står till var en av orsakerna till att denna studie utfördes.

En stor del av respondentens förförståelse bygger på kunskaperna som nåtts via hennes barnmorskestudier. Av egna erfarenheter kan respondenten säga att barnmorskestudierna är väldigt fokuserade på kvinnan och på den kvinnliga sidan av graviditet och barnafående. Detta i sig har medfört att respondenten i sin förförståelse hade en viss misstanke om att barnmorskearbetet på fältet sannolikt kan vara likadant. I jämförelse med det som barnmorskestuderande lär sig om kvinnans psykiska och fysiska upplevelser och förändringar som uppstår i samband med graviditet och att få ett barn, lärs det i utbildningen ut ganska lite om den manliga sidan av det hela. Familjecentrerad vård talas det mycket om, både i skolan och ute på arbetsfältet, men frågan är dock om vårdare lyckas få förhållningssättet att utövas i praktiken, eller om det stannat i teorin. I respondentens förförståelse finns en viss misstanke om att det kan vara så, men respondenten ser gärna att denna studie motbevisar den misstanken. Med respondentens förförståelse bör dock minnas att den i samband med studien satts inom parentes och att den inte medvetet styrt studien i någon viss riktning.

6.2 Datainsamlingsmetod

För att samla data till studien valdes intervju som metod. Utifrån egna erfarenheter valde respondenten denna metod på grund av att det många gånger är lättare att uttrycka sig i fritt tal än i skriven text. En annan orsak var svaret som respondenten fick på en förfrågan till flera manliga bekanta huruvida män hellre svarar på en skriftlig enkät eller en muntlig intervju. Svaret av samtliga blev det senare alternativet.

Intervjuerna inför studien var upplagda på ett semistrukturerat sätt, dels med strukturerade frågor för korta och konkreta svar och dels med öppna frågor, på vilka informanterna kunde berätta öppet om exempelvis sina upplevelser. Intervjufrågorna som användes var baserade på de två frågeställningar som nämnts tidigare. I bilaga 1 kan man läsa de stödfrågor som användes under intervjuerna. Den semistrukturerade intervjumetoden valdes till denna studie, eftersom den är en lämplig form av intervju vid sådana intervjuer där endast en informant åt gången intervjuas. (Denscombe, 2010, 234–235).

Intervjuerna hölls enskilt och vid olika platser och tidpunkter. Tid och plats för intervjun bestämdes enligt vad som passade informanten och respondenten bäst. Platserna där intervjuerna skedde var antingen i informanternas hem, respondentens hem eller vid informantens arbetsplats. Intervjuerna gjordes enskilt eftersom det kan vara svårt att få alla samlade på ett och samma ställe, samt på grund av att intervju i grupp kan innebära en större risk för att alla inte kommer till tals och viss information kan därmed gå förlorad (Trost, 2010, 46). Genom att inte samla alla i en grupp krävdes det inte heller att antalet informanter behövde vara klart vid en viss tidpunkt. Skulle det i ett senare skede ha visat sig att de insamlade data varit för fattiga skulle det vara enklare att söka nya informanter att intervjua när alla intervjuats enskilt tidigare. Intervjuerna bandades även med en digital bandspelare, vilket informanterna tillät muntligt och skriftligt genom undertecknande av *Informerat samtycke* (se bilaga 2).

6.3 Informanterna

Antalet planerade informanter för datainsamlingen var mellan fem och tio stycken. Det låga antalet informanter valdes för att kunna begränsa forskningen något. För att få tag på eventuella informanter togs först kontakt med vänner och bekanta som passade in på informantkriterierna som nämns här nedan. När de inte räckte till använde respondenten sig av den så kallade snöbollsmetoden, vilket innebar kontakt med bekantas bekanta som passade in på de nedanstående kriterierna. Ett brev delades även ut i en väninnas ”mamma-grupp”, varifrån respondenten fick ett positivt svar.

Kriterierna som informanterna behövde uppfylla för att kunna delta i studien var för det första att han skulle vara pappa till ett barn. Styvpappa som följt sin partners graviditet åtminstone en tid och planerat att delta i barnets framtid och uppfostran klassades även som lämplig informant. För det andra skulle barnet vara under ett år gammalt, det vill säga ett spädbarn, och informanten skulle inte ha tidigare erfarenheter av att ha uppfostrat ett barn. Erfarenheter av att sköta småsyskon eller släktingars barn räknades dock inte som ett hinder. Åldern på informanten hade ingen betydelse, inte heller boendeort inom Österbotten.

I studien deltog slutligen fem nyblivna pappor som stämde in på kriterierna som ställts upp. Som tidigare nämndes hade åldern bland papporna ingen betydelse vid urvalet av informanter, men åldersvariationen bland männen blev ändå ganska stor. Den yngsta var

24 år och den äldsta 39 år. Likheter mellan alla informanter var att samtliga var antingen gifta eller samboende med sitt barns mor, biologisk far till sitt barn och hade utnyttjat eller skulle utnyttja möjligheten till att ta ut faderskapsledighet. Målet med studien var att samla information från pappor runt om i Österbotten, men slutresultatet blev att samtliga informanter bodde vid intervjutillfället antingen i Vasa, Korsholm eller i Vörå kommun.

6.4 Fenomenologisk databearbetning

För att redogöra det insamlade datamaterialet kommer det att beskrivas på ett autentiskt vis, vilket forskare inom fenomenologin eftersträvar. Inom fenomenologin undviks gärna tolkningar och egna dragna slutsatser utifrån informanternas utsagor. Fenomenologer vill istället så verklighetstroget som möjligt ge en sammanfattning av de data som insamlats för att på så sätt återge informanternas verkliga upplevelser. (Denscombe, 2010, 114–115).

6.4.1 Deskriptiv fenomenologisk analysmetod

I denna studie har respondenten valt att använda sig av Amedeo Giorgis deskriptiva fenomenologiska analysmetod, enligt vilken det finns fyra olika steg en forskare bör följa vid analysering av studiens material. Första steget går ut på att helt enkelt läsa igenom det transkriberade intervjumaterialet för att skapa sig en uppfattning om helheten. Nästa steg går ut på att dela in materialet i koder eller teman, för att underlätta analysarbetet. I tredje steget tydliggörs vad som kommer fram i datainsamlingsmaterialet med hjälp av ett lättförståeligt språk och det vårdvetenskapliga perspektiv forskaren valt att använda. En sådan beskrivning kan bland annat ha sin utgångspunkt i frågan som forskningen bygger på och forskaren försöker få fram den mest exakta och precisa beskrivningen av den. I det fjärde och sista steget sammankopplas alla data för att genom det nå fram till fenomenets generella struktur. Analysen skall dock inte beskriva de olika temana som kommer fram ur datamaterialet, utan de måste kunna relateras sinsemellan för att få fram själva fenomenet. (Giorgi, 1997).

6.4.2 Respondentens analys av datamaterialet

När respondenten utfört alla intervjuer och samlat datamaterialet på en digital bandspelare påbörjades transkriberingen av ljudmaterialet på dator. Totalt blev det 31 sidor material skrivet med teckenstorlek 12 och teckensnitt Times New Roman. Efter transkriberingen

lästes materialet igenom flera gånger för att hitta olika teman som framkom i intervjumaterialet. Tre teman kunde slutligen sållas ut: 1) pappornas upplevelser av den praktiska spädbarnsvården, 2) pappornas upplevelser av stöd och undervisning vid rådgivningarna före och efter förlossningen och 3) pappornas förslag till utveckling inom rådgivning för pappor. Det tredje temat tillkom som en intressant bonus utöver studiens egentliga syfte och respondenten har valt att nämna det i resultatdelen. Vartdera temat fick varsin färg som respondenten använde för att stryka under i textmaterialet för att särskilja temana ifrån varandra och underlätta analysarbetet.

När temaindelningen var klar påbörjades analysen av temana och beskrivningen av vad som kommit fram i intervjuerna. Detta redovisas i resultatdelen i kapitel sju. Efter resultatdelen kommer ett kapitel där respondenten gjort en spegling av resultatet och sammankopplat alla temana till en helhetsbild av studiens resultat genom en egen diskussion kring studiens ämne.

6.5 God vetenskaplig praxis

Varje människa har rätt till självbestämmanderätt och anonymitet, varför forskaren bör respektera detta när han eller hon använder någon som informant i en studie (Alver & Øyen, 2002, 93). Detta skriver även den finländska Forskningsetiska delegationen (2009). Enligt Forskningsetiska delegationen krävs det av forskning inom humanvetenskaperna att forskaren följer tre etiska principer: 1) forskningspersonernas frivilliga medverkan, 2) undanhållande av skador, samt 3) respekt för personlig integritet och datasekretess (Forskningsetiska delegationen, 2009).

Inför intervjuerna sammanställde respondenten ett *Informerat samtycke* som varje informant ombads läsa igenom och skriva under om de godkände studiens syfte och tillvägagångssätt. Informanterna meddelades både muntligt och skriftligt att deras medverkan i studien var helt på frivillig basis och att de hade möjligheten att dra sig ur när som helst. I *Informerat samtycke*-formuläret kunde informanterna utöver sitt frivilliga deltagande bekräfta sin anonyma medverkan genom att läsa att inga namn eller antydningar, som kan leda till att någon av informanterna känns igen, kommer läggas fram i studien. Efter intervjuerna kommer intervjumaterialet bara att användas till analysering, och efter avklarad examensarbete kommer allt material i form av ljudinspelningar och

skriven text på dator och papper att förstöras. Se bilaga 2 för att läsa hela *Informerat samtycke*.

För att förhindra att informanterna eller andra som nämns i studien skall ta psykisk skada av detta arbete har respondenten valt att vid resultatbeskrivningen lämna citat tagna från intervjumaterialet namnlösa. Även andra namn än informanternas, såsom informanternas familjemedlemmars namn, samt rådgivningarnas orter har avlägsnats.

Hanteringen av materialet under arbetets gång har skett med full respekt för informanternas integritet. Datamaterialet har därför aldrig visats åt någon och har förvarats utom räckhåll från obehöriga både elektroniskt på dator och i pappersformat. För att garantera datamaterialets otillgänglighet på dator har allt material förvarats på en USB-enhet som avlägsnats från datorn efter varje användning. Efter avslutat arbete kommer allt datamaterial att avidentifieras och förstöras. Inget kommer alltså att sparas för vidare forskning.

För att denna studie skall kunna godkännas som en etiskt godtagbar studie har respondenten följt de anvisningar som finländska Forskningsetiska delegationen lagt fram. Enligt Forskningsetiska delegationen skall en studie eller forskning bland annat präglas av ärlighet och omsorgsfullhet gentemot forskningsmaterialet, informanterna, andra forskares arbeten, eventuella finansieringskällor, etcetera. Studien skall även präglas av noggrannhet i forskningen, dokumenteringen och vid presentation av resultaten. För att garantera studiens ärlighet i förhållande till tidigare forskning kontrolleras hela arbetet av programmet Urkund, som framställts av PrioInfo Ab för att upptäcka plagiering.

7 Resultat

I detta kapitel läggs studiens uppnådda syfte fram utifrån intervjumaterialet. I andra huvudkapitlet med rubriken *Studiens syfte* kunde du läsa om frågeställningarna som ställts upp inför studien och som använts som grund till intervjufrågorna. Dessa var: Hur upplever de nyblivna papporna sina kunskaper i praktisk spädbarnsvård? Hur upplever de nyblivna papporna stödet och den praktiska undervisningen de får från rådgivningarna före och efter förlossningen? Materialet som erhöles från intervjuerna var innehållsrikt och i det kunde

respondenten urskilja tre teman. Dessa teman var 1) pappornas upplevelser av den praktiska spädbarnsvården, 2) pappornas upplevelser av stöd och undervisning vid rådgivningarna före och efter förlossningen och 3) pappornas förslag till utveckling inom rådgivning för pappor. Det tredje temat bygger inte på någon egen frågeställning och var därför inte en del av studiens syfte och mål, men respondenten har valt att ta med temat som ett intressant tillägg i studiens resultat.

Pappornas upplevelser av den praktiska spädbarnsvården

Att bli pappa hade upplevts av papporna som en stor händelse i deras liv och papporna kände en stark känsla av stolthet över sig själv och sina barn. Att ta hand om en nyfödd kändes mycket ovant för alla i början, men med tiden blev det bara enklare och enklare. Att man var två om händelsen, både mamma och pappa, underlättade det hela.

”Nå, jag upplevde ju det att det gick bra, men det var ju för att vi var två om det.” ... ”Men jag tänker just ifall om man skulle ha varit ensam från början, och mamman skulle ha haft någonting efter förlossningen och hon skulle ha behövt stanna på sjukhus, eller vad som helst, så då skulle det nog säkert ha varit ganska så hårt att ta tag i och bit i.”

Att inte ha tidigare erfarenhet av barnavård var något som för papporna kändes som ett hinder. Det var vanligt att papporna kände osäkerhet i situationer där de skulle hålla barnet och annars umgås med barnet i början. Rädslan för att skada barnet var en av grunderna till osäkerheten. Med tiden när papporna blivit ”varmare i kläderna” blev hanteringen av barnen dock mera avslappnad och papporna kunde känna sig mera säkra i sin situation.

”Ja, det är nog bättre nu, men i början var det nog, då jag inte hade något... Jag har som inte haft något att göra med småbarn tidigare. Så allt var helt nytt. Allt från att byta blöjor till hur man skulle hålla i så att att inte nacken skulle gå av. Det var nog en pärs det.”

Att barnet förändrade pappans liv och vardag var också en utmaning. Med ett spädbarn i familjen var de plötsligt tvungna att planera och organisera livet på ett helt annat sätt än tidigare. Innan barnet föddes var möjligheterna till spontanitet större, men efteråt var det inte lika lätt att till exempel boka in en sista-minuten-resa. Detta kunde hos en del ibland skapa viss frustration.

”Och så var det ju det där att man var ju tvungen att planera hela tillvaron. Man kan ju inte bara göra allt som ’Ska vi åka till Sverige?’ ”... ”Det ändra ju nog precis allting för en. Man kunde ju inte bara komma på någonting att göra, utan man var tvungen att planera allt. Hur man skulle göra om man skulle åka någonstans. Så det var nog... Nog var det lite omständigt nog.”

Vad papporna upplevt som svårast med spädbarnsvården var främst att förstå barnets signaler och beteender, och sedan veta hur man skall tolka och agera gentemot dem. *"Varför gråter bebisen? Vad skall jag göra för att få den att sluta?", "Varför spy den? Hur mycket spyttande är normalt", Vad är normalt hos en bebis, och vad är inte normalt?"* var frågeställningar som upprepade gånger nämndes i intervjusvaren. Som nämndes i ett av citaten ovan, ovissheten hur man håller en bebis på rätt sätt, var i princip vad alla papporna upplevt som svårt i början. Alla var de rädda för att skada den lilla vid hantering, så som påklädning, men alla nämnde även att vartefter de kommit underfund med att bebisar inte är sköra som ägg upplevde de att det börjat gå bättre med att lyfta, hålla i och klä på bebisen.

"Klä på han! Det tyckte jag nog var svårt. Det var som sättet man skulle knäppa på och dra över huvudet och dra i ärmarna. Man var rädd att ta i då, och rädd för att armarna skulle brytas av, att något finger skulle fastna då man skulle dra igenom ärmarna och man skulle bryta av något finger. Så det var jag nog väldigt försiktig med i början."

Att trösta barnet kunde för en del även leda till viss frustration när pappa upplevde att han inte var lika duktig som mamma på att göra det.

"Det kan ta 10 minuter för mig att få henne (barnet) att lugna ner sig, medan det kan ta 1 minut för [partners namn]."

Att mamman annars var barnets förstahandsval i olika situationer annat än när barnet behövdes tröstas ansågs av papporna som en självklarhet, eftersom det är mamman som barnet umgås mest med när pappa arbetar och därför skapar ett starkare band till barnet än vad han gör. Trots att det starka bandet mellan mor och barn upplevdes som en naturlighet upplevdes det samtidigt även som en besvikelse för papporna. Ofta ledde det till att papporna inte kände sig lika mycket värda.

En annan svårighet som kom fram var den generella okunskapen och den påföljande frustrationen som uppstod hos en del pappor då de ständigt var tvungna att fråga sin partner, egen mamma, svärmor eller andra bekanta om råd när deras egna kunskaper inte ledde till önskat resultat, till exempel vid nattning.

Angående matning av barnet kom olika aspekter fram. Hos en del informanternas familjer hade det funnits svårigheter med amningen, vilket lett till att barnen varit tvungna att matas med mjölkersättning via flaska. Detta hade hos papporna i de familjerna upplevts både som

positivt och negativt. Det positiva var att pappan fick vara mera delaktig i barnets vård och att det skapade mera frihet åt båda föräldrarna. Det negativa var att det kändes ledsamt att barnet inte kunde få mammans mjölk, vilket ansågs som den ultimata födan för barnet. Annat som upplevts som negativt med flaskmatningen var bristen på information kring ämnet. Enligt en pappa kunde han och hans partner exempelvis inte någonstans hitta en instruktion om hur en nappflaska skall rengöras eller var man får tag på mjölkersättning.

"Det är lite så där tudelat. Vi måste ju ge tilläggs. Helst skulle vi se att amningen skulle fungera till 100 % och att barnet skulle få 100 % bröstmjölk." ... "Men samtidigt så tror jag att jag skulle känna att jag inte får göra lika mycket som jag skulle vilja göra. Att nu när vi ger honom mat via flaskan så kan jag ju ta med honom och åka till min pappa, och vara där en hel dag tills kvällen medan min sambo gör något helt annat. Det skulle inte vara möjligt i normala fall, så att säga. Så det känns egentligen bara bra nog att man får vara med på det viset."

En annan pappa ansåg om samma situation,

"... nog kändes det väl i början så där... För det finns ju sån där amningshysteri, att man ska amma. Det är som typ spikat i berget. Men, så där i efterhand då vi ser tillbaka på det, så nu tycker jag nog att det har gått bra det där med flaskan. Han (barnet) har inte alls haft något att han skulle ha haft sjuk mage, och inte haft magsjuka eller någonting. Och [sambons namn] har inte behövt uppleva såna där bröststockningar och allt sånt där. Så vi tycker nog att det har fungerat bra."

En tredje pappa var mera fundersam över maten man ger åt barnet när det kommit upp i den ålder när man börjar ge fast föda, som potatis och liknande. Enligt honom säger olika källor olika saker om vad mat som ges åt barn i en viss ålder får innehålla. För någon som till vardags kokar hemmagjord mat åt sitt barn och vill följa de riktlinjer som ges kan motstridiga fakta från olika källor många gånger leda till viss frustration hos kocken.

"Och så en sådan där sak som har varit jobbigt så är det här med maten. Vad man får ge och vad man inte får ge. För hon (barnet) har inte tyckt om köpt mat. Hon har bara velat ha hemkokt mat." ... "Men just det där då, då har man ju läst allt sånt där att det ändrar ju för alla månader..." ... "Och då säger ju alla olika. Så jag vet ju inte riktigt än vad man vågar ge henne."

Pappornas upplevelser av stöd och undervisning vid rådgivningarna före och efter förlossningen

Inom detta tema var alla informanter mycket eniga. Före förlossningen nämnde samtliga pappor att den enda praktiska förberedelsen de fick var under familjeförberedelsekursen.

Detta bestod av en lektion på cirka en timme där föräldrarna fick lära sig hur de ska hålla i sitt barn, byta blöja, tvätta, etcetera. Alla papporna upplevde kursen som behövlig, men att den kunde fått vara mer innehållsrik och eventuellt några lektioner fler.

"...då hade de två gånger sådana där kurser. Familjeförberedelser jo. Den där ena, första var det en psykolog som berättade, och den andra en barnmorska som förklarade sådana praktiska grejer som hur man ska svänga bebisen, matning, amning och sånt, blöjbyten, hur man lyfter bebisen." ... "Den där andra, den där praktiska, skulle det gärna ha fått varit två gånger till."

Flera av papporna upplevde det som ganska svårt att ta till sig information före förlossningen, eftersom det inte kändes riktigt konkret. En pappa, exempelvis, tyckte att den praktiska lektion han deltog i inte alls levde upp till hans förväntningar. Han upplevde att det som lärdes ut på lektionen inte riktigt uppfyllde hans behov, eftersom han skulle bli pappa för första gången och hade ingen som helst erfarenhet av småbarn från tidigare. Det enda han lärde sig på lektionen var på vilket sätt han skall hålla i en bebis. Han fick inte själv byta blöja på en docka, utan det visades bara av föreläsaren. Samma pappa menade att skulle han ha haft erfarenhet eller haft barn från tidigare skulle informationen som gavs ut säkert ha varit tillräckligt, men så var inte fallet för honom denna gång.

Efter förlossningen var upplevelserna av den praktiska undervisningen på BB mera positiva. Eftersom de då hade ett eget barn att öva på kändes allt mera konkret och verkligt, vilket gjorde det lättare att ta emot den kunskap som lärdes ut.

"Det var först efter födseln som man fick det kopplat till verkliga händelser."

På BB var dock det som lärdes ut mest koncentrerat på hur de skulle hålla i, lyfta och tvätta bebisen, samt hur det går till att byta blöja. Övrig praktisk kunskap, så som matning, nattning, tröstande, vad man gör när barnet är sjuk, etcetera, hade samtliga pappor fått lära sig via sin partner, mor, svärmor, vänner, böcker, tidningar, broschyrer eller internet. Någon praktisk undervisning från professionellt håll utanför BB hade ingen av papporna upplevt. Möjligheten att ringa antingen BB eller barnrådgivaren finns, och en del av papporna hade använt sig av denna service.

"Vi har då ringt till BB och rådgivningen och vi har fått svar och hjälp. Så det finns nog hjälp att få, men största problemet är väl att man aldrig riktigt vet vart man skall vända sig."

"Och jag har ju nog ringd (till rådgivningen) då [fruns namn] varit borta, just när det har varit någonting som vi inte har varit överens, eller som jag inte har kommit överens med [fruns namn] om. Just om hon (barnet) har öronvärk." ... "Så då ringde jag nog och frågade,

'Vad ska jag göra med det här nu?' Och sådär, så nog har jag varit och frågat och nog har jag ju fått veta vad jag vill.'

Pappornas förslag till utveckling inom rådgivning för papporna

Vid förfrågan om papporna upplever att det skulle behövas mera praktisk undervisning i spädbarnsvård efter förlossningen gavs tudelade svar. Alla ansåg mer eller mindre att de klarat sig bra tillsammans med sin partner och hennes kunskap, böcker, internet och sunt förnuft, men många ansåg ändå att det kunde vara nyttigt med något tillfälle där de kunde träffa en professionell vårdare med vilken de kunde diskutera olika saker som de upplevt svårt eller som de annars bara funderar över. En pappa nämnde en fråga som han exempelvis funderat över:

"Till exempel en sådan grej att hur man ska hålla bebisen när han börjar växa upp. Hur ska man hålla när man skall tvätta honom? Ska man hålla honom på samma sätt som på BB? Eller ska man hålla honom på något annat sätt?"

Upplevelsen av stödet från rådgivaren både före och efter förlossningen varierade från pappa till pappa. Värt att nämna är att de flesta av pappor hade deltagit vid i princip varje mödra- och barnrådgivningsbesök, samt familjeförberedelselektion tillsammans med sin partner, och de övriga hade deltagit vid ultraljudsbesöken och familjeförberedelselektionerna. Huruvida papporna varit deltagande i mödra- och barnrådgivningsbesöken eller inte inverkar inte speciellt i pappornas upplevda stöd från rådgivarna. En del ansåg att stödet de fick var tillräckligt och en del ansåg att de mer eller mindre inte alls upplevde något stöd enkom riktat till dem. En pappa sa gällande hur stödet riktades under mödrarådgivningsbesöken:

"... nog har det varit till 90 % riktat till mamman och 10 % till familjen".

En annan pappa upplevde egentligen inget stöd alls och menade att det kanske delvis berodde på det varför han inte deltog i de övriga mödrarådgivningsbesöken. En annan orsak var hans arbete.

Vid intervju med en av papporna kom det fram att i Vasa kommun påbörjade Folkhälsan under våren 2011 ett nytt projekt vid namn "Pappafrukost". Projektet gick ut på att pappor fick träffas under en hotellfrukost där de kunde sitta i en och en halv timme och diskutera papparollsrelaterade saker. Detta ordnades en gång i månaden på bekostnad av Folkhälsan och pappor oavsett ålder och familjestorlek fick delta. Två av mina informanter hade vid

intervjutillfällena deltagit en gång var i denna ”Pappafrukost”. Båda två hade upplevt projektet som mycket positivt och givande. En av papporna tyckte:

”... man får ventilera lite, fråga lite hur andra har gjort, och diskutera nu allt från amning till dagisplatser och allt sånt där. Så det är nog roligt som att träffa dem då och diskutera just kring barnen.”

De övriga papporna som deltog i studien hade varken hört talas om eller fått möjligheten att delta i något liknande.

Vid förfrågan av informanterna om de anser att det behövs utveckling på området för praktisk undervisning och stöd för blivande och nyblivna pappor var svaret övervägande ja. Alla ville se att mera praktisk undervisning riktad till papporna skulle ordnas före och eventuellt även efter förlossningen. Före för att bli mera förberedd på vad som komma skall, och efteråt för att det känns mera konkret då. Enligt papporna var dock problemen med detta att före förlossningen känns det ännu inte riktigt konkret och det är svårt att ta till sig det som lärs ut, men efteråt är möjligheten att tillsammans med familjen åka på kurs väldigt begränsad och intresset mera koncentrerat på att umgås med familjen.

Behovet av utveckling av det professionella stödet var det ingen som uttryckte sig specifikt om, men alla ville dock gärna få möjlighet att delta i någon pappagrupp, för att därifrån kunna få stöd av andra pappor i liknande situation som en själv.

8 Spegling av resultatet

I detta kapitel förs en diskussion om studiens ämne och resultat där respondenten speglar studiens resultat till tidigare forskningar och studiens teoretiska utgångspunkter. Eftersom forskare inom fenomenologin gärna avhåller sig från att göra egna tolkningar av sina informanternas tankar och utsagor har respondenten valt att göra en spegling av resultatet istället för en tolkning.

Utifrån studiens resultat går det att se en tydlig vilja bland papporna till att ta del av sina barns vård och uppfostran. Det går att bekräfta en naturlig kärlek till det egna barnet och en vilja att värna om och ta hand om det genom att läsa om hur papporna kan beskriva hur de upplevt momenten som hör barnavården till – mata, hålla i, trösta, klä på, natta och så

vidare. Om en person kan uttrycka sig om hur han eller hon upplevt något betyder det att denna person någon gång måste ha varit med om det och att det i grunden funnits en vilja till att utföra handlingen. När papporna i studien ofta säger att saker de upplevt som svårt i början blivit lättare med tiden betyder det att de utfört handlingen mer än en gång. Utifrån det bekräftas pappornas strävan efter att lära sig och bli bättre i spädbarnsvård.

Papporna som deltog i studien lever upp till Gunnarssons (2008) beskrivning av *rollförnyaren*, som ser mamma- och papparollen som jämlika i familjen, och de känner en naturlig ansning till sina barn. De har även en naturlig vilja att lära känna sina barn och lära sig ta hand om dem. Bland papporna i studien kan man se ansningen i deras vilja att ta hand om sina barn. De vill sina barn allt väl, och när barnet exempelvis gråter tröstar pappan det med kärlek, närhet och värme. De försöker med andra ord att få sitt barn att uppnå tillfredsställelse och njutning, vilket enligt Eriksson (1993, 2000) är ansningens övergripande syfte. Samtidigt som de gör allt detta och är nära sina barn lär de känna det egna barnet genom att de lär sig det egna barnets signaler och beteenden. Något som även kan underlättas genom lek (Lewis m.fl., 2008).

Andra situationer där papporna lär sig uttrycks i denna studie då papporna både före och efter förlossningen ständigt lär sig nya saker om barnavården. De samlar sin kunskap från familjeförberedelsekursen, böcker, internet, partnern, släktingar, bekanta och egna upplevelser och erfarenheter. Med kunskapen de samlar på sig skapar de sedan en större förståelse för barnavård och blir dessutom självsäkrare i sin roll som pappa. De lär sig precis enligt Erikssons (2000) *lära*. De samlar kunskap, de utvecklas och växer som individer.

Kunskapen de samlar kombinerar papporna sedan med det egna förnuftet för att med det skapa en egen uppfattning om sina egna pappaidentiteter. De skapar även en större förståelse för sig själva som personer och de skapar en bättre självkänsla och ett bättre välmående. De utövar med andra ord *egenvård* enligt Erickson, Tomlin och Swain (2010). Egenvård handlar om att skapa en bättre självkänsla och en bättre hälsa genom att kombinera inre förnuft med yttre resurser, så som kunskap, stöd och tillit, för att i sin tur kunna ge god vård åt andra (Erickson, 2010, 543–545).

De yttre resurserna – kunskap, stöd och tillit, kan man urskilja ganska bra bland papporna i denna studie. Kunskapen får de från partnern, andra anhöriga och bekanta, rådgivningen,

BB, böcker, tidningar och internet. Stöd och tillit får de främst från partnern och andra familjemedlemmar, men även från rådgivningen och BB. Stödet från rådgivningen enkom riktat till papporna ansåg dock en stor del av papporna var bristfälligt, men de ansåg ändå att de kunde se ett klart stöd riktat till familjen som helhet. Stöd i form av kunskap och information var den form av stöd som papporna saknade mest vid rådgivningen, då både före och efter förlossningen. Den åsikten understöds även av andra pappor som deltagit i andra liknande studier, bland annat i en studie av Deave och Johnson (2008).

Att kunskapsbristen är grunden till de upplevda svårigheterna med spädbarnsvården kan tydligt ses i studiens resultat. Bland annat syns det i rädslan de kände i början när de skulle hantera sina barn. Papporna upplevde då en rädsla för att skada barnet när de inte visste hur sköra spädbarn är. Med tiden när de blivit vanare och fått mera kunskap försvann dock denna rädsla. Att förstå barnets signaler och beteenden var också något som papporna upplevde svårigheter med, men som även det blev enklare med tiden. Andra svårigheter som att veta vad som får finnas i maten som ges åt ett spädbarn när det blir äldre eller hur en nappflaska skall rengöras grundade sig inte enbart på kunskapsbrist hos papporna, utan även på brister bland informationen som getts ut. Papporna upplevde ofta en viss frustration kring denna informationsbrist.

Frustration hos papporna fanns även i samband med insikten att de inte längre har samma frihet de hade innan barnet kom till världen. En pappa uttryckte bland annat frustrationen han upplevde när han och hans partner inte längre kunde vara lika spontana med att åka på resor eller bara gå ut en kväll med kompisarna. Allt man skall göra kräver extra planering när man har ett litet barn. Samma känsla av frustration nämner Fägerskiöld (2008) och Premberg m.fl. (2008) i sina studier som vanlig bland nyblivna pappor.

Upplevelserna av den praktiska och teoretiska undervisningen de fått före och efter förlossningen var något tudelad. Före förlossningen under familjeförberedelsekursen upplevde papporna att informationen de fick var främst inriktad på den kommande förlossningen och till viss del på hur man tar hand om ett barn. Liknande upplevelser nämns även i en studie av Deave och Johnson (2008). I den studien nämndes även att pappor ofta upplever en viss uteslutenhet och åsidosättning under mödra- och barnrådgivningsbesöken, vilket också bekräftas av papporna i denna studie. En efterfrågan på mera undervisning i praktisk barnavård uttrycktes starkt av papporna. De ville få mera kunskap om hur man håller i ett spädbarn i olika situationer, hur man byter en blöja, hur

man matar, hur man klär på, etcetera. En pappa uttryckte även en önskan om att få lära sig mera om hur ett normalt spädbarn är.

Det var dock inte endast före förlossningen som avsaknaden av information kring barnavård förekom, utan även efter förlossningen. På BB upplevde papporna att de fick bra undervisning om hur man håller barnet i olika situationer och hur man byter en blöja, men inget desto mer. Samma saker hade papporna även fått lära sig på familjeförberedelsekursen, men precis som papporna själva uttryckte sig så var informationen lättare att ta till sig när de hade ett eget barn att öva på. Det kändes helt enkelt mera konkret då. Vad de dock saknade efter förlossningen var svar på frågor som dök upp i samband med den vardagliga vården av barnet, och vetskapen om vart man skulle vända sig med sina frågor.

Om man slutligen försöker nå fenomenets generella struktur kan man benämna pappornas upplevelser kring barnavård framförallt som positiv, men med inslag av utmaningar. Många svårigheter framkommer, men ingen svårighet följer av att någon av papporna ”kastat in handduken” och gett upp. Varje svårighet finner papporna lösningar till, antingen genom egna prövningar och erfarenheter eller genom kunskapssökning via partner, andra personer, böcker eller internet. Det går att dra slutsatsen att papporna ser barnavården som en positiv utmaning som de är villiga att anta. De känner en naturlig ansning till sina barn. Stödet och tilliten från olika håll är dock en avgörande faktor för att detta upprätthålls. Stödet i sig hade dock upplevts lite olika beroende på varifrån det kom. Stöd och tillit från partnern och den övriga familjen upplevdes samtliga som positivt, men stödet och tilliten från rådgivningen och andra vårdplatser upplevdes som tudelat. En del av papporna tyckte att det stöd de fick från vårdpersonal på olika ställen var tillfredsställande och att de inte behövde mer än vad de fick, medan andra upplevde att de inte fick det stöd de behövde i form av undervisning och bekräftelse av att även de är delaktiga.

9 Kritisk granskning

I den kritiska granskningen av denna studie har Larssons teorier om kvalitetskriterier i kvalitativa studier använt som referens. Respondenten själv har genomfört granskningen och reflekterat över studiens perspektivmedvetenhet, etiska värde, innebördsrikedom och teoritillskott, struktur, empiriska förankring och hur studien uppfyller det pragmatiska kriteriet.

9.1 Perspektivmedvetenhet

Larsson (2005) menar att sanningen är relativ, och att varje försök att återge en sanning bygger på ett perspektiv och en förförståelse. Förförståelse är något som varje forskare bildar inför en studie. Förförståelsen väcker intresset för studien, men ändras ständigt under studiens gång. Larsson (2005) antyder att forskaren tydliggör utgångspunkten för tolkningen om forskaren redogör för sin förförståelse och därmed visar sitt perspektiv för läsaren, och redovisningen av förförståelsen är enligt Larsson (2005) ett kvalitetskrav.

Det finns även andra sätt att redovisa sin förförståelse för läsaren, vilket är att välja en tolkningsteori (Larsson, 2005). I denna studie valdes fenomenologin som teoretiskt perspektiv och tolkning. Precis som Denscombe (2010) skriver Larsson (2005) att forskare inom fenomenologin har en viss förförståelse, men han eller hon låter den inte styra studiens resultat och tolkning.

Respondenten har i denna studie framlagt sin förförståelse för ämnet genom att beskriva problemställningarna i inledningen och syfte, men även i valet av den teoretiska bakgrunden och i tidigare forskningar. Respondenten har i både inledningen och den teoretiska bakgrunden betonat papparollens förändring genom tiderna och hur rådgivningen för blivande pappor ser ut idag. I tidigare forskningar kommer respondentens förförståelse fram i valet av artiklar som betonar pappors upplevelser av att få barn och att ta hand om ett barn, samt hur de upplevt rådgivningen före och efter förlossning. Även i metod-delen kan man läsa om respondentens förförståelse före studiens påbörjan mera specifikt.

9.2 Etiskt värde

En god etisk vetenskaplig studie kännetecknas av respekt för informanternas anonymitet, omsorgsfullt valda slutsatser som inte skadar andra, sanningsenlighet och frånvaro av symmetri (Larsson, 2005). Som det står i underkapitel 6.4 God vetenskaplig praxis har respondenten valt att följa den finländska Forskningsetiska delegationens krav på god vetenskaplig praxis. Det innefattar att forskare skyddar sina informanternas anonymitet, att de är ärliga och omsorgsfulla gentemot forskningsmaterialet, informanterna, andra forskares arbeten och eventuella finansieringskällor. Det innefattar även att studien präglas av noggrannhet i forskningen, dokumenteringen och vid presentation av resultaten. (Forskningsetiska delegationen, 2009).

Hur respondenten försäkrat sina informanternas anonymitet har redan beskrivits i kapitel 6.4, men hur respondenten lovar studiens ärlighet syns bland annat i resultatdelen där respondenten valt att lägga fram namnlösa citat ur informanternas utsagor. Ärligheten går även att se det i det breda urvalet av litteratur och vetenskapliga artiklar som använts till bakgrundslitteraturen. För att skydda andra som indirekt deltagit i studien, det vill säga informanternas familjemedlemmar och rådgivningar, från att ta illa upp eller känna sig utsatta har respondenten försökt att noggrant välja sina formuleringar i sina slutsatser och diskussioner i åttonde kapitlet. För att garantera att studien inte består av stulet material har arbetet granskats av programmet Urkund som är framställt av PrioInfo Ab.

9.3 Innebördsriktighet och teoritillskott

Syftet med en kvalitativ studie är att nå nya innebörder inom det ämne man studerar (Larsson, 2005). Därför anser Larsson (2005) att innebördsriktighet och teoritillskott är två tecken på en studies kvalitet. Respondenten har med sitt arbete inte eventuellt kommit fram med någon revolutionerande ny kunskap, men innebördsriktigheten i resultatet anser respondenten ändå vara ganska stor. Resultatdelen innefattar en hel del av pappornas upplevelser kring spädbarnsvården och undervisningen i praktisk barnavård före och efter förlossningen. Resultatet har sedan relaterats till tidigare forskning, men huruvida resultaten kommit med ny kunskap jämfört med de tidigare forskningarna är diskutabelt. Respondenten tycker att denna studies resultat till viss mån tar upp lite andra fakta än de tidigare nämnda forskningarna gjort, och syftar då på studiens inriktning på pappornas

upplevelser av sina **praktiska kunskaper** och inte på de psykologiska och sociala upplevelserna av att bli pappa, vilket de valda forskningarna från tidigare främst har gjort. Denna studie har därmed en egen synvinkel som belyser pappornas upplevelser av att få ett barn. Det i sig anser respondenten är ett teoritillskott.

9.4 Struktur

Vid användning av ett fenomenologiskt perspektiv i en studie är det viktigt att hela studien har en god struktur. Detta innefattar att analysen av studiematerialet, resultatet och den slutliga beskrivningen av fenomenet korrelerar. Speciellt inom fenomenologin är det viktigt att analysen drivs långt så att fenomenbeskrivningen kan bli så omfattande som möjligt. (Larsson, 2005).

Respondenten anser att analysen av studiematerialet i denna studie har varit så omfattande som den kunnat, och att resultatdelen korrelerar med fenomenbeskrivningen. Eventuellt kunde fenomenbeskrivningen varit mer innehållsrik. En ”ingrodd” fenomenolog skulle kanske inte anse den slutliga fenomenbeskrivningen som tillräckligt djup- eller långtgående, men respondenten anser personligen att hon gått så djupt som hon kunnat i sin fenomenbeskrivning.

9.5 Empirisk förankring

Empirisk förankring syftar till tolkningens överensstämmelse med verkligheten, och är ett tecken på en studies validitet. Enligt fenomenologisk tradition menas med empirisk förankring att beskrivningen förklarar det studerade fenomenets sanna struktur. Ett fenomen kan vanligtvis upplevas på olika sätt av olika människor, och därför är det forskarens uppgift att fånga fenomenets kärna och förklara den på ett sådant sätt att varje tänkbar upplevelse kan knytas till den. (Larsson, 2005).

Respondenten har i sin beskrivning av det studerade fenomenet försökt hitta dess innersta struktur och försökt förklara det på ett lättförståeligt sätt. Respondenten har dock inte helt gjort egna tolkningar utan använt sig av informanternas utsagor och deras perspektiv på saken, eftersom det är deras upplevelser som studien bygger på. Respondenten kan dock inte med grund i studiens resultat påstå att det som framkommer i studien är vad alla

nyblivna pappor i Österbotten känner och upplever. Denna studie grundar sig endast på fem olika pappors upplevelser och detta är deras kombinerade sanning. Skulle respondenten ha fått fler informanter skulle kanske det slutgiltiga fenomenets kärna sett annorlunda ut än vad den gör nu.

9.6 Det pragmatiska kriteriet

Ett annat validitetskriterium är det pragmatiska kriteriet. Med det pragmatiska kriteriet menar Larsson (2005) hur pass bra författaren kan förmedla att studiens resultat har betydelse i verkligheten, och hur detta kan användas i det vardagliga livet. Varje studie har som syfte att skapa nya förståelser och ny kunskap om någonting, samt att den skall kunna bidra till utveckling. Även inom fenomenologin är detta en eftersträvan. I en fenomenologisk studie undersöks vanligtvis människors upplevelser för att skapa en djupare förståelse för hur vissa saker upplevs. Resultaten från de studierna önskar forskare ofta att skall kunna användas i undervisningssyfte. (Larsson, 2005).

Liksom ovan beskrivet hade respondenten som mål att hitta en djupare förståelse för nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård, samt att den kunskap som nås skall kunna vara till nytta för de praktiker som arbetar och kommer i kontakt med blivande och nyblivna pappor. I resultatet och i den avslutande diskussionen kommer olika förslag från både studiens informanter och respondenten själv på hur rådgivningen och stödet för blivande och nyblivna pappor eventuellt skulle kunna utvecklas. I resultatspeglingen har respondenten även försökt sammanställa pappornas upplevelser för att kunna förmedla en mera konkret och koncentrerad förståelse av pappornas upplevelser av praktisk spädbarnsvård.

9.7 Respondentens tankar om studien

Studiens syfte och mål var att skapa en större förståelse för österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård, vilket respondenten anser att hon lyckats med. Studien ger en inblick i hur de nyblivna papporna upplever den praktiska spädbarnsvården, samt hur de upplever den praktiska undervisningen och stödet de får från vårdpersonalen på rådgivningarna samt på BB. I resultatet framkommer även exempel på hur papporna själva anser att rådgivningen för papporna kunde utvecklas. Hela studiens

resultat har bidragit till en större förståelse för pappornas upplevelser och tankar. Därför anser respondenten att hennes arbete varit betydelsefullt. Respondenten hoppas att denna studie skall kunna bidra till ökad förståelse även bland vårdpersonal på bland annat rådgivningar, och att den skall kunna vara en del av den vidare utvecklingen inom rådgivning för blivande och nyblivna pappor.

Tråkigt nog blev inte studien så bred som respondenten till en början hade tänkt sig med tanke på hur många informanterna slutligen blev. Respondenten nådde upp till den egna uppsatta minimigränsen, vilket var fem informanter, men skulle gärna haft fler. Varför respondenten valde att nöja sig med fem informanter berodde på svårigheten att få intresserade pappor att ställa upp på intervju. Trots det något låga antalet informanter anser dock respondenten att hon fått ett innehållsrikt resultat och att det lett till en lyckad studie. Något som kunde ha gjorts annorlunda för att eventuellt nå fler intresserade pappor skulle ha varit om respondenten tagit kontakt med någon rådgivning eller BB för att hos dem söka tillstånd till att hitta informanter via dem.

Något som respondenten nu i slutet av studien insett är att urvalet av tidigare forskning kunde ha varit bättre. Vid tidpunkten då forskningsartiklarna valdes ansågs de som relevanta för studiens ämne, vilket också en del av dem är, men nu i ett senare läge ser respondenten att en del av dem egentligen inte berör studiens specifika område, samt att en del mera berör de psykologiska och sociala aspekterna med att bli pappa. Ingen av forskningsartiklarna berör det som denna studie undersöker – upplevelserna av det **praktiska** med att ta hand om ett spädbarn. I och för sig berör alltid upplevelser det psykologiska planet, men ingen av de valda forskningsartiklarna motsvarar helt den här studien. Det i sig kanske visar att lite forskning har gjorts inom detta specifika område, och att studiens genomförande är till nytta.

10 Diskussion

I detta sista kapitel tar respondenten upp frågan huruvida fortsatt forskning inom studiens område bör ske. Tankar och förslag kring utveckling inom rådgivning för pappor framförs även, då främst ur personlig synpunkt, men med ett visst understöd av studiens informanter.

Fortsatt forskning inom området för pappors upplevelser av spädbarnsvård och uppfostran anser respondenten som en klar nödvändighet. När män idag allt mera vill ta del av sina partners graviditet, förlossningen och sina barns tidiga uppfostran är det viktigt att vårdpersonal som arbetar inom områdena blir varse om detta och utvecklas för att lära sig bemöta papporna samt hela familjen på ett sätt så att ingen behöver känna sig åsidosatt. Att få barn är inget som bara berör den gravida kvinnan eller den nyförlösta mamman, för hon har (i de allra flesta fall) inte varit ensam om att skapa sitt barn. Och precis som kvinnorna styrs männen av känslor och tankar, som ibland kan bli mycket betungande för en del. Sådana tankar behöver få ventileras och de blivande eller nyblivna papporna behöver få känna att det finns vårdare eller rådgivare som de kan vända sig till ifall de upplever att de inte vill eller kan diskutera vissa frågor med sin partner. Därför är det viktigt att som vårdare/rådgivare kunna visa männen att man finns där även för dem.

För att kunna visa detta krävs förstås ett engagemang och en vilja att stödja männen. Kunskap behövs även för att få större förståelse för vad papporna går igenom och vilka frågor som kan uppstå hos dem i samband med att de tar hand om sitt barn. Just därför anser respondenten att det är viktigt att fortsatt forskning görs så att området för rådgivning kan utvecklas. Ett exempel på vidare forskning kunde vara att utöka studiens omfattning genom att undersöka en större grupp finländska pappor blandade av både finsk- och svenskspråkiga män. Det kunde bidra till en ännu större förståelse för den allmänna finländska mannens upplevelser av praktisk spädbarnsvård.

Utveckling inom undervisningen i praktisk spädbarnsvård var något som papporna hade egna förslag till. De ansåg att antalet praktiska lektioner i familjeförberedelsekursen kunde vara fler än vad de är och att möjligheterna att delta i någon pappagrupp skulle bli större. Båda förslagen är bra, men precis som papporna själva uttryckte sig kan det finnas svårigheter med de praktiska lektionerna beroende på när de hålls. Ett förslag var att alla lektioner skulle hållas före förlossningen, men problemet med det är att det före förlossningen fortfarande kan kännas mindre konkret och vara svårt att ta till sig information. Istället skulle det då vara enklare att ta till sig information under en kurs efter förlossningen som papporna/föräldrarna kunde gå på tillsammans med sin bebis. Med detta ansåg papporna att intresset för att gå på kurs efter förlossningen kanske inte är så stort, utan att de hellre vill stanna hemma med familjen. Frågan är dock, skulle det finnas möjlighet att ordna både och?

Föräldraförberedelsekursens lektioner borde inte nödvändigtvis bli fler till antalet, utan det skulle kanske räcka med att omforma informationsinnehållet lite. Utan att ta bort den nödvändiga informationen inför förlossningen skulle man kanske kunna utöka informationen i den praktiska spädbarnsvården. Sedan efter förlossningen kunde det eventuellt ordnas en fortsättningskurs i spädbarnsvård, där det lite mera ingående kunde gå in på vad man som förälder skall tänka på när man vårdar och hanterar sitt lilla barn när den växer och utvecklas. Då skulle kursdeltagarna även redan ha en viss erfarenhet och eventuellt ha mera frågor än innan förlossningen då de ännu inte visste vad de skulle förvänta sig av praktisk spädbarnsvård.

Ett annat förslag till utveckling är att tillämpa en form av vård som testades i en kanadensisk studie av Benzies m.fl. (2008). I den studien utfördes planerade hembesök under ett år efter förlossningen där en vårdare träffade endast pappan och barnet. Under hembesöket diskuterades barnrelaterade frågor och vårdaren undervisade pappan i spädbarnsvård. Papporna som deltog i den studien upplevde att den enskilda undervisningen i form av hembesök var väldigt passande för dem, men att de även upplevde att de var i behov av att träffa andra i samma situation.

En sådan här form av rådgivning för pappor skulle garanterat vara mycket uppskattad bland finländska män idag, men man kan även förstå att skulle bli väldigt kostsamt för Finlands vårdssystem. Det skulle antagligen även bli ganska svårt att anamma i praktiken med tanke på att alla pappor kanske inte skulle vara intresserade av det, eller bara på grund av att många har dagsarbete måndag till fredag, vilket skulle kräva att en vårdare skulle göra hembesök kvällstid eller på helger. Eventuellt skulle det gå att kombinera ett hembesök med en pappaledighet. Tanken är god och systemet skulle säkert vara uppskattat bland männen, men kanske är frivilliga kvällskurser ändå det som skulle passa finländska pappor bäst.

Precis som i den kanadensiska studien ansåg papporna i den här studien att de gärna skulle vilja träffa och diskutera med andra pappor som befinner sig i liknande situation som dem själva. Det skulle kunna vara möjligt genom att delta i en pappagrupp, men enligt papporna var möjligheterna till det väldigt begränsade eller inga alls. I Korsholm fanns inte en enda pappagrupp, medan det i Vasa fanns ett pilotprojekt vid namn "Pappafrukost", ordnat av Folkhälsan, där pappor kunde träffas och diskutera papparollsrelaterade saker. Vad

respondenten har förstått ordnas varken mamma- eller pappagrupper av rådgivningarna, utan det krävs eget initiativ från deltagarna att skapa en grupp. Eftersom ingen pappagrupp finns, varken i Korsholm eller i Vasa (bortsett från Pappafrukosten), visar det att initiativtagandet bland papporna inte är tillräckligt stort för att en pappagrupp skall bildas. Vad vi dock kan se utifrån den här studien är att det finns ett behov och en önskan om att det skulle finnas en pappagrupp att delta i. Kanske är det så att papporna bara behöver en puff på traven? Ett förslag skulle vara att till exempel från rådgivningens eller familjeförberedelsekursansvariges sida ordna en startkväll åt en pappagrupp för att på så sätt samla ett gäng pappor och få igång en grupp. Efter den kvällen skulle sedan ansvaret överlåtas på gruppdeltagarna att själva bestämma om de anser att de vill fortsätta träffas eller inte.

Oavsett hur utvecklingen inom rådgivningen för papporna ser ut i framtiden är det viktigaste ändå att den utvecklas precis som rådgivningen för mammorna gör. Vård i alla dess former är ett område som ständigt behöver utvecklas. Nya friska vindar behöver släppas in i takt med samhällets utveckling och vi som vårdare får inte vara blyga för att få vind i seglet.

Litteratur

Alligood M. R. & Marriner Tomey A. (2010). *Nursing Theorists and their work 7th ed.* USA: Elsevier.

Alver, B. G. & Øyen, Ø. (1998). *Etik och praktik i forskarens vardag*. Lund: Studentlitteratur.

Armanto A. & Koistinen P. (red). (2007). *Neuvolatyön käsikirja*. Tavastehus: Tammi.

Benzies K., Magill-Evans J., Harrison M. J., MacPhail S. & Kimak C. (2008). Strengthening New Fathers' skills in Interaction With Their 6-Month-Old Infants: Who Benefits From a Brief Intervention? *Public Health Nursing* 25(5), 431–439.

Deave T. & Johnson D. (2008). The transition to parenthood: what does it mean for fathers? *Journal of Advanced Nursing* 63(6), 626–633.

Denscombe, M. (2010). *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur.

Erickson M. (2010). Modeling and role-modeling. Ingår i: A. Marriner Tomey & M. R. Alligood, *Nursing theorists and their work*. St. Louis: Mosby/Elsevier.

Eriksson K. (1993). *Hälsans idé*. Stockholm: Liber.

Eriksson K. (2000). *Vårdandets idé*. Stockholm: Liber.

Fagan J., Bernd E. & Whiteman V. (2007). Adolescent Fathers' Parenting Stress, Social Support, and Involvement with Infants. *Journal of Research on Adolescence* 17(1), 1–22.

Folkpensionsanstalten (FPA) (2003).

Folkpensionsanstalten (FPA) (2009). *Kvalitetsbeskrivning 2007: Statistik över föräldradagpenning*. <http://www.kela.fi/in/internet/svenska.nsf/NET/241008121106AS> (hämtat 12.4.2011).

Forskningsetiska delegationen (2009). *Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning*, http://www.tenk.fi/eettinen_ennakkoarviointi/etiskapriciper.pdf (hämtat 20.10.2011)

Fägerskiöld A. (2008). A change in life as experienced by first-time fathers. *Scandinavian Journal of Caring Science* 22, 64–71.

Fägerskiöld A. (2006). Support of fathers of infants by the child health nurse. *Scandinavian Journal of Caring Science* 20, 79–85.

Giorgi A. (1997). The theory, practice, and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research procedure. *Journal of Phenomenological Psychology* 28(2).

Gunnarsson, L. (2000). Pappors sociala nätverk. Ingår i: P. Hwang (red.), *Faderskap i tid och rum*. Stockholm: Natur och kultur.

Helling J. (2001). *Att bli pappa – så funkar det*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Huttunen J. (2001). *Isänä - olemisen uudet suunnat*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hwang P. (red.).(2000). *Faderskap i tid och rum*. Stockholm: Natur och Kultur.

Institutet för hälsa och välfärd. (2009). *Imetyksen edistäminen Suomessa Toimintaohjelma 2009–2012*. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/98969f64-05de-41d9-9aa6-7e34d8d6d6ba> (hämtat 12.4.2011).

Kyle, G. (2000). Från patriark till papa. Ingår i: P. Hwang (red.), *Faderskap i tid och rum*. Stockholm: Natur och Kultur.

Larsson, S. (2005). Om kvalitet i kvalitativa studier. *Nordisk Pedagogik* 25, 16–35.

Lewis S. N., West A. F., Stein A., Malmberg L.-E., Bethell K., Barnes J., Sylva K. & Leach P. (2008). A comparison of father-infant interaction between primary and non-primary care giving fathers. *Child: care, health and development* 35(2), 199–207.

Lewis S., West A. F., Ram B., Barnes J., Leach P., Sylva K., Stein A. & the FCCC project team. (2008). Why do some fathers become primary caregivers for their infants? A qualitative study. *Child: care, health and development* 35(2), 208–216.

Lindberg B., Axelsson K. & Öhring K. (2008). Adjusting to being a father to an infant born prematurely: experiences from Swedish fathers. *Scandinavian Journal of Caring Science* 22, 79–85.

Paananen, Pietiläinen, Raussi-Lehto, Väyrynen & Äimälä (red). (2009). *Kätilötyö*. Helsingfors: Edita.

Premberg, Å., Hellström A-L. & Berg M. (2008). Experiences of the first year as father. *Scandinavian Journal of Caring Science* 22 (1), 56–63.

Sinkkonen J. (1998). *Tillsammans med pappa*. Stockholm: Forum.

STAKES. (2003). *Käytä isyysvapaasi! - Isyysvapaakampanja 2002–2003*.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4035.pdf
(hämtat: 30.02.2011).

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vehviläinen-Julkunen K. (1996). Perhevalmennus perheiden tukena – Neuvolan asiakkaiden arviointia sisällöstä ja käytetyistä menetelmistä. *Hoitotiede* 8 (1), 3–10.

Intervjufrågor

1. Namn & ålder

1.1 Relationsstatus

2. Hur länge har du varit pappa?

2.1 Hur känns det att ha blivit pappa?

3. Hur upplever du den praktiska spädbarnsvården?

3.1 Hur deltar du i vården av barnet?

3.2 Kan du berätta om känslorna kring detta?

3.3 Varifrån har du fått dina kunskaper i spädbarnsvård?

3.4 Har du tagit eller kommer du att ta ut pappaledighet?

3.4.1 Hur upplever du möjligheten till pappaledighet?

4. Hur involverad var du i mödrarådgivningsbesöken före förlossningen?

4.1 Deltog du i familjeförberedelserna? (ifall saken inte tas upp i föreg. fråga)

4.2 Hur upplevde du stödet från mödrarådgivaren?

4.3 Hur upplevde du den praktiska utbildningen före/efter förlossningen vid mödrarådgivningen?

4.4 Anser du att det finns skäl till utveckling inom stödet för blivande pappor?

I så fall vad?

INFORMERAT SAMTYCKE

Du tillfrågas härmed att delta i en studie med syftet att skapa större förståelse för nyblivna pappors upplevda kunskaper i spädbarnsvård. Studien är ett beställningsarbete från en hälsovårdscentral i Österbotten och utförs som ett examensarbete av en barnmorskestuderande vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa.

Bakgrund till studien

Allmänt sett är graviditet, barnafödande och barnavård ett mycket kvinnocentrerat område, och utifrån litteratur och tidigare forskningar har man kunnat konstatera att det är vanligt att nyblivna pappor på 2000-talet är besvikna på det professionella stöd som erbjuds dem. Eftersom området är mycket mammainriktat finns det en tendens att pappan åsidosätts, trots att händelsen att få barn borde involvera hela familjen som en helhet. För att barnmorskor och hälsovårdare skall bli bättre på att stöda papporna krävs en större förståelse till pappornas upplevelser.

Syfte och mål med studien

Syftet med studien är att få ökad förståelse för hur nyblivna pappor i Österbotten upplever sina praktiska kunskaper i spädbarnsvård. Målet är att om ny kunskap nås genom studien skall resultatet kunna vara till hjälp vid utvecklingen inom rådgivningen för pappor.

Studieplan och praktiskt genomförande

Studien planeras att bli utförd och vara klar inom år 2011. Studien genomförs via intervjuer med nyblivna pappor som kan berätta om sina erfarenheter och upplevelser i spädbarnsvård. Intervjuerna planeras vara genomförda under maj och juni månad. Därefter analyseras och sammanställs datamaterialet. Alla som deltar i studien behöver endast delta i en intervju, och alla intervjuer görs enskilt. Tid och plats för varje intervju bestäms enligt överenskommelse. Varje intervju kommer att bandas, förutsatt att de intervjuade tillåter det.

Kriterier för deltagande

Kriterierna för deltagande är att de som skall intervjuas är män som senast ett år från att intervjun utförs blivit pappa för första gången. Åldern på papporna har ingen betydelse, men de skall vara bosatta i Österbotten.

Studiedeltagande

Deltagande i studien har sina fördelar i att du kan bidra till en positiv effekt på utvecklandet av stöd och undervisning för blivande och nyblivna pappor vid mödra- och barnrådgivningarna. Om du deltar i studien kommer dina personuppgifter och inlämnad information att skyddas enligt Finlands personuppgiftslag 22.4.1999/523. Din medverkan i studien är helt anonym i den form att ditt namn eller annat som kan spåras till dig inte kommer att nämnas. Efter att studien avslutats kommer all data som berör dig aidentifieras och förstöras. Ditt deltagande i denna studie är helt frivilligt och du kan dra tillbaka ditt samtycke när som helst och utan förklaring.

Kontaktpersoner

Studien utförs av barnmorskestuderande Carolin Forsström vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa. Handledande lärare är Anita Wikberg, lektor vid Yrkeshögskolan Novia. Om frågor finns vänligen kontakta Carolin per telefon: 050-3521261, eller e-post: carolin.forsstrom@novia.fi, eller kontakta Anita per telefon: 06-3285326, eller e-post: anita.wikberg@novia.fi.

Informerat samtycke

Jag bekräftar att jag fått skriftlig och muntlig information

Jag har fått information om innebörden med denna studie samt även haft möjlighet att ställa frågor som berör studien.

Jag ger mitt samtycke i att dela med mig av information gällande mig och min familj för studiens ändamål.

Jag accepterar att all data och material som skapas från denna studie publiceras och används av arbetets beställares.

Jag ger mitt samtycke till att delta i studien och vet att mitt deltagande är helt frivilligt.

Jag är medveten om att jag när som helst och utan förklaring kan avsluta mitt deltagande.

.....
Datum

.....
Deltagandes namnteckning Namnförtydligande

Undertecknad person har gått igenom och förklarat studiens syfte för ovanstående samt erhållit dennes samtycke.

.....
Datum

.....
Namnteckning

.....
Namnförtydligande

UTVECKLINGSARBETE I BARNMORSKEKUNSKAP

Författare: Forsström Carolin
Utbildningsprogram och ort: Vård, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Barnmorskearbete
Handledare: Matintupa Eva

Titel: En kurskväll i spädbarnsvård riktad till nyblivna pappor efter förlossningen

---

Datum 26.10.2012

Sidantal 13

Bilagor 4

Sammanfattning

Syftet med detta utvecklingsarbete är att försöka tillgodose pappors efterfrågan på mera utbildning inom praktisk spädbarnsvård. Utöver detta syfte vill respondenten även i och med den kurskväll, som kommer att utgöra utvecklingsarbetet, stöda interaktionen mellan pappa och barn samt få papporna att känna sig mera säkra i vården av sina barn. Följande frågeställningar strävar respondenten efter att få svar på: På vilket/vilka sätt går det att gynna anknytningen mellan pappa och barn? Hur tillgodose dagens nyblivna pappors behov av mera utbildning inom praktisk spädbarnsvård?

Materialet till kurskvällen byggdes upp utgående från examensarbetet "Att ta hand om ett spädbarn – en kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård" (Forsström 2011). Till lektionsplanen användes litteratur av Björklund (1991), Bohlin (1995) och Forsberg (1993). För att göra kurskvällen mera intressant lärdes även babymassage ut. Kurskvällen ordnades i samarbete med en österbottnisk mödrarådgivning och eftersom det var meningen att både pappa och barn skulle delta i kurskvällen ordnades vid rådgivningen en parallell kurs för mammorna för att underlätta eventuella situationer som skulle kräva en mammas närvaro, exempelvis en hungrig baby.

Kurskvällen hölls den 11 juni år 2012, och av fyra anmälda pappor med barn deltog tre. Under kurskvällen diskuterades pappors upplevelser av spädbarnsvård och papporna deltog aktivt i diskussionerna. Babymassage hölls som en praktisk del i kurskvällen, något som papporna uppskattade mycket. Med kurskvällen uppnåddes målet att skapa diskussion och interaktion mellan pappa – barn och pappa – andra pappor. Ur kursutvärderingen som papporna fyllde i efter kurskvällen framkom att papporna uppskattade kurskvällen och att de gärna skulle se detta eller något liknande som en del av den allmänna rådgivningen.

Språk: Svenska   Nyckelord: Pappa, spädbarnsvård, upplevelse, undervisning

---

Förvaras: Examensarbetet finns tillgängligt i webbiblioteket Theseus.fi och i YH Novias bibliotek vid enheten i Roparnäs.

EXPERT KNOWLEDGE IN MIDWIFERY

Author: Forsström Carolin
Degree programme: Health care, Vasa
Specialization: Midwifery
Supervisor: Matintupa Eva

Title: "An infant care course aimed for new fathers after the delivery"

Date 26.10.2012

Number of pages 13

Appendices 4

Summary

The purpose of this expert knowledge project is to try to meet new fathers' demands for more education in practical infant care. In addition to this the respondent wants the course that will represent the expert knowledge project to support the interaction between the fathers and their children, and also get the fathers to feel more confident in the care of their children. The following questions represent what the respondent strives to find answers to: In which way(s) is it possible to improve the connection between father and child? How do we meet the new fathers' demands for more education in practical infant care?

The material for the course was extracted from the bachelor thesis "To take care of an infant - A qualitative study on the experience of new fathers regarding infant care. A study performed in Ostrobothnia, Finland" (Forsström, 2012). To build a course plan, literature by Björklund (1991), Bohlin (1995) and Forsberg (1993) was used. To make the course even more interesting the respondent planned to teach the fathers how to perform baby massage. The course was arranged in cooperation with a maternity clinic in Ostrobothnia. As the course was meant for the fathers and their children, the maternity clinic arranged a parallel course for the mothers in case of a situation where a mothers' hand was unavoidable, e.g. if a baby got hungry.

The course was held on the 11th June 2012 and three out of four enrolments attended. During the course, the fathers' experiences of infant care were discussed and the fathers participated actively. Baby massage was held as a practical part of the course, which the fathers appreciated a lot. The goal to create discussion and interaction between father and child and father and other fathers was achieved. On the basis of the evaluation which the fathers were asked to give at the end of the course, the fathers were really satisfied with the execution of the course. From the evaluation it was also clear that the fathers would like to see that either this or something similar was a part of the public maternity care.

Language: Swedish Keywords: father, infant care, experience, education

---

Filed at: The thesis is available at the electronic library Theseus.fi and at the school library of Novia University of Applied Sciences, Vaasa campus, Seriegatan.

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
2	SYFTE OCH PROBLEMFORMULERING.....	2
3	EN PRAKTISK LEKTION	2
3.1	En lektion	2
3.1.1	Planering	3
3.1.2	Genomförande och utvärdering	3
3.2	Vägen till ett lyckat resultat	4
3.3	Praktiskt genomförande	5
4	RESULTAT	8
4.1	Kurskvällens genomförande	8
4.2	Lektionens utvärdering	9
5	KRITISK GRANSKNING	10
6	DISKUSSION	11

LITTERATUR

BILAGOR

1 INLEDNING

I dagens samhälle har familjerollerna blivit allt mera jämställda. Tidigare var det vanligt att mamman i familjen var den som ansvarade mest för den tidiga vården av barnen, medan pappan var den som försörjde familjen. Idag syns ännu denna tendens, men kanske inte lika tydligt som för några generationer sedan. Möjligheten till faderskapsledighet och en växande acceptans för pappaledighet inom arbetsvärlden har gett dagens nyblivna pappor bättre möjlighet att ta större del av det tidiga familjelivet. Men för att kunna ta del av den tidiga vården av ett barn krävs förstås kunskap inom spädbarnsvård (Forsström, 2011).

Examensarbetet "Att ta hand om ett spädbarn – en kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård" skrivet av respondenten själv (2011) är en kvalitativ studie som undersökt hur österbottniska nyblivna pappor upplever sina kunskaper i spädbarnsvård. I studien tas även upp hur papporna upplevt stödet och undervisningen i spädbarnsvård från rådgivningarna och BB före och efter förlossningen. Studien baserades på intervjuer med nyblivna pappor från olika delar av Österbotten och i resultatet kommer det fram att papporna inte hade upplevt spädbarnsvården speciellt svår när de väl fått grepp om saken, men spädbarnstiden hade dock inte heller varit en dans på rosor. Ett flertal svårigheter som papporna stött på beskrivs i studien och de genererande faktorerna till dessa svårigheter var osäkerhet och okunskap. (Forsström, 2011).

Angående undervisningen i spädbarnsvård kom det fram att papporna tyckte att kursen i spädbarnsvård, som var en del av familjeförberedelsekursen, var väl behövlig, men informationen som gavs där var något svår att ta till sig, eftersom den i det skedet ännu inte kändes helt konkret. Papporna ansåg att mera kurstillfällen borde ordnas innan förlossningen så att de blivande papporna kan bli mera förberedda på vad som komma skall. Ytterligare en praktisk kurs efter förlossningen ansåg papporna också kunde vara en bra idé, eftersom det är lättare att lära sig när man har ett eget barn att öva sig på. (Forsström, 2011).

Den senare idén tyckte respondenten lät intressant och såg detta som en möjlighet till ett intressant utvecklingsarbete där respondenten skulle kunna ordna en praktisk lektion i spädbarnsvård för nyblivna pappor efter förlossningen.

2 SYFTE OCH PROBLEMFORMULERING

Det huvudsakliga syftet med detta utvecklingsarbete är att försöka tillgodose pappors efterfrågan på mera utbildning inom praktisk spädbarnvård. Utöver detta syfte vill respondenten stöda interaktionen mellan pappa och barn samt få papporna att känna sig mera säkra i vården av sina barn. Med lektionen önskar respondenten även att deltagarna skall hitta stöd hos andra likasinnade och skapa kontakter för att det i sin tur eventuellt skall kunna skapa grogrund för en pappagrupp.

Frågeställningar som lagts upp inför utvecklingsarbetet är:

- På vilket/vilka sätt går det att gynna anknytningen mellan pappa och barn?
- Hur tillgodose dagens nyblivna pappors behov av mera utbildning inom praktisk spädbarnsvård?

3 EN PRAKTISK LEKTION

Som metod för att uppnå målet med detta utvecklingsarbete valde respondenten att hålla en kurskväll eller en praktisk lektion i spädbarnsvård riktad till ”färska” nyblivna pappor. Med ”färska” menas sådana pappor som inom de senaste två månaderna blivit pappa till sitt första barn. Lektionen var avsedd att hållas kvällstid vid en österbottnisk rådgivning och lektionen skulle endast hållas en gång som ett försök för att se hur nyblivna pappor upplever en form av undervisning där de kan ha med sina egna barn att öva på. För att kunna hålla en lektion krävdes dock att respondenten först samlade kunskap om hur en pedagogisk lektion planeras och hålls.

3.1 En lektion

En lektion är kanske den mest varierande formen av undervisning som en undervisare kan använda sig av. Under en lektion kan olika metoder så som kortare föreläsningsavsnitt, diskussioner och praktiska övningar samverka och resultera i ett aktivt lärande bland kursdeltagarna. En lektion kan variera i längd, men är normalt 45–90 minuter lång.

Kursdeltagarnas antal kan variera, men bör hållas inom 10–20 stycken. Färre än 10 stycken är även acceptabelt. (Björklund, s. 58, 1991).

Lektion som undervisningsmetod ger undervisaren goda möjligheter att nå ut till sina kursdeltagare och kommunicera med dem. Detta möjliggörs genom att undervisningsformen ger rum för frågor och svar, vilket en föreläsning inte alla gånger kanske lyckas med. Genom att variera mellan att undervisaren föreläser och att undervisaren låter kursdeltagarna delta antingen i praktiska övningar eller i diskussion upprätthålls även kursdeltagarnas intresse och lektionen blir mindre monoton. (Björklund, s. 58, 1991).

3.1.1 Planering

För att kunna hålla en undervisande lektion krävs att undervisaren gör en noggrann planering innan lektionen hålls. För det krävs att målen för undervisningen fastställs, eftersom det är de som styr hela undervisningen. (Bohlin, s.9, 1995). Det övergripande målet är det som föreläsaren måste bestämma först, d.v.s. vad syftet med lektionen egentligen är. För att sedan kunna nå upp till det övergripande målet så behöver några eller ett flertal konkreta mål läggas upp. Det är i sin tur de mindre målen som tillsammans uppfyller det övergripande målet. (Forsberg m.fl., s. 88 och 93, 1993). Efter att målen lagts upp bör en ordentlig planering av lektionens genomförande göras (Bohlin, s.9, 1995) och i den bör det ingå en analys av kursdeltagarna, valet av innehåll, lokal och tid, undervisningsmetoder, samt hjälpmedel och material (Björklund, s.17–41, 1991).

3.1.2 Genomförande och utvärdering

När planeringen är gjord återstår lektionens genomförande, vilket betyder att planeringen som gjorts tidigare förverkligas. När lektionen väl är utförd görs en utvärdering av den. Utifrån den utvärderingen går det sedan att försöka mäta hur väl målen för lektionen uppnåtts genom att göra en grundlig genomgång av hur lektionens upplägg och genomförande står i förhållande till de upplagda målen. Här ses då både de övergripande och de konkreta målen över. Visar det sig att något eller alla mål inte uppnåtts bör den som undervisat fundera över vilka faktorer som kan ha legat till grund för detta. Berodde det på undervisaren eller kursdeltagarna? Eller berodde det på en kombination av både och? I utvärderingen är det också viktigt att ha ett

öppet sinne och kunna göra en kritisk granskning av sitt genomförande. Vad skulle ha kunnat göras på annat sätt? Eller, vad gjorde jag bra och vad skulle jag ha kunnat göra bättre? (Bohlin, s.23–27, 1995). För att underlätta den egna utvärderingen av sin lektion kan undervisaren låta kursdeltagarna göra en intern utvärdering av undervisarens prestation och av lektionen som helhet. Genom att få kursdeltagarnas åsikter blir det enklare att ta reda på om lektionen uppnått sitt syfte och om den alls gjort någon nytta. (Forsberg m.fl., s. 129–130, 1993).

3.2 Vägen till ett lyckat resultat

Oavsett hur väl förberedd du är eller hur väl du vet av alla förutsättningar som gäller inför lektionen du skall hålla är det sist och slutligen ändå ditt eget och kursdeltagarnas agerande som avgör hur väl lektionen blir i slutändan. Undervisaren och kursdeltagarna är lika beroende av varandra som lagmedlemmarna i ett lagspel där motståndarna utgörs av hinder för inläring, så som nervositet, dåliga förberedelser och dåligt intresse. Var och en ansvarar i och för sig för sitt eget agerande, men undervisaren är den som bär huvudansvaret för undervisningen. (Björklund, s.68, 1991).

Vad skall en undervisare då tänka på för att underlätta kursdeltagarnas inläring? Det är i grund och botten undervisarens lärarstil som avgör huruvida de undervisade tar in vad som lärs ut. Lärarstilen är något som bygger på undervisarens personlighet och består av språk, röst, kroppsspråk, frågeteknik och användning av hjälpmedel. En bra undervisare får kontakt med sina kursdeltagare, och det lyckas han eller hon bäst med om han eller hon lyckas visa sitt eget engagemang, uppmuntrar deltagarna, lyssnar till deltagarna, försöker ge alla uppmärksamhet och främst av allt om undervisaren tror på sig själv och på vad han eller hon säger. (Björklund, s.68–69, 1991).

Viktigt att tänka på när man skall hålla en lektion är att försöka dölja sin nervositet och därmed undvika att skapa en otrygg miljö. Vid början av lektionen bör man som undervisare ha lyckats fånga deltagarnas uppmärksamhet och se till att starten blir lugn. En introduktion av sig själv och lektionens planerade innehåll är ett bra sätt att börja en lektion på. Att använda ett

enkelt och konkret språk och att tala på ett naturligt sätt gör det enklare för deltagarna att lyssna till undervisaren. (Björklund, s.70, 1991).

En bra undervisare är en auktoritär, men demokratisk ledare för sin grupp. Samtidigt som undervisaren är den som styr och ställer skall han eller hon ändå låta sina kursdeltagare få påverka lektionens innehåll så länge det hålls inom ramen för ämnet. En bra undervisare är även en god lyssnare. Genom att lyssna till sina kursdeltagare och ställa frågor till dem är det enkelt att ta reda på om de förstått vad som blivit utlärt under lektionen. Att ständigt variera mellan att föreläsa och få med deltagarna aktivt i diskussion eller i praktiska övningar blir det dessutom enklare att läsa av deltagarna och kunna dra slutsatser om huruvida den information man har gett ut tagits emot på rätt sätt. (Björklund, s.72–73, 1991).

Ett sätt att få med sina deltagare i diskussion är att ha en bra frågeteknik. En bra frågeteknik är att ställa frågor till gruppen som helhet och inte peka ut någon specifik deltagare, och att sedan ha tålmod. Det är viktigt att frågorna får tid att hänga i luften så att deltagarna får tid att fundera på svaret. Ibland behövs också tiden till att låta modet att våga svara växa. (Björklund, s.74–75, 1991).

En bra undervisare skall alltså ha ett naturligt kroppsspråk, tala på ett naturligt sätt med ett enkelt och konkret språk. Han eller hon skall vara auktoritär och styra lektionen, men samtidigt vara demokratisk och låta deltagarna påverka innehållet. Han eller hon skall vara en god lyssnare och ha en tålmodig och genomtänkt frågeteknik. I grund och botten karakteriseras en bra undervisare av hur pass väl han eller hon lyckas få kontakt med sina kursdeltagare och hur väl han eller hon lyckas förmedla sin kunskap så att alla förstår.

3.3 Praktiskt genomförande

Under planeringen av den kurskväll som utgjorde utvecklingsarbetet ställde respondenten förts upp syftet och målet med den. Det övergripande målet med kurskvällen var att få de nyblivna papporna som deltog i den att känna sig säkrare i vården av sitt barn och att kurskvällen skulle stödja interaktionen mellan pappa och barn. De konkreta målen var att få papporna att aktivt

delta i de praktiska övningar och diskussioner som hölls under kurskvällen för att det i sin tur skulle bidra till att papporna lättare skulle förstå vad som lärdes ut.

Efter att målen lagts upp gjordes en ordentlig planering av lektionens genomförande. I den planeringen reflekterade respondenten över 1. Kursdeltagarna – vilka skulle de vara och vad skulle de ha för förutsättningar? 2. Valet av innehåll – vad skulle läras ut under kurskvällen? 3. Lokal och tid – var, när och hur länge skulle kurskvällen hållas? 4. Undervisningsmetoder – skulle kursdeltagarna kräva någon viss form av undervisning? 5. Hjälpmedel och material.

Att veta vilka kursdeltagarna på denna kurskväll skulle vara och hur många de skulle bli var ganska svårt, men det gick ändå att på förhand skapa sig en viss bild av vilka deltagarna skulle vara och vilka förutsättningar de skulle ha. Eftersom kurskvällen var menad att rikta sig till män som blivit pappor för senast två månader sedan, så gick det att anta att kursdeltagarna antagligen skulle vara ungefär i åldern 20–40 år, de skulle högst antagligen ha deltagit vid en förlossning eller kejsarsnitt och de skulle antagligen redan ha en del erfarenheter av att ta hand om ett nyfött barn. Det gick också att anta att deltagarna skulle besitta varierande kunskap när det gäller spädbarnsvård. De hade haft samma förutsättningar att lära sig spädbarnsvård under familjeförberedelsekursen, vid BB och hemma med sitt eget barn, men hur var och en hade förvaltat dessa möjligheter skulle förstås vara helt individuellt. Att någon av deltagarna skulle komma helt tomhänt till denna kurskväll hade respondenten dock svårt att tro. För att dock över huvudtaget nå ut till målgruppen kom respondenten överens med samarbetande rådgivning att via den dela ut infoblad om kurskvällen till lämpliga kandidater som besökte rådgivningen (se bilaga 2).

Vad var det då som denna kurskväll skulle bidra med åt de som deltog? Med kurskvällen ville respondenten skapa en möjlighet för nyblivna pappor att självständigt kunna spendera tid med sitt nyfödda barn och att lära känna det och genom det bidra till anknytningen mellan pappa och barn. Respondenten ville också att kurskvällen skulle bidra till att papporna skulle få större självsäkerhet i vården av sina barn. För att lyckas med detta hade respondenten tänkt att kurskvällen skulle innehålla en kort presentation av det examensarbete som ligger till grund till denna föreläsning och att den skulle innehålla praktisk info om hantering av spädbarn, samt undervisning i babymassage, som är ett bra sätt att lära känna sitt barn genom. Meningen

var också att kurskvällen skulle ge stora möjligheter till diskussion och för papporna själva att berätta vad de tycker har varit svårt eller vad de skulle vilja lära sig mer om.

Undervisningsmetoderna som respondenten planerade att använda under kurskvällen var föreläsning, praktiska övningar och diskussion. Som hjälpmaterial hade ett infoblad om babymassage sammanställts åt papporna som understöd för de praktiska övningarna (se bilaga 3). Eftersom de praktiska övningarna skulle kräva utrymme och mjukt underlag åt bebisarna att ligga på planerades att mjuka gymnastikunderlag skulle användas på golvet. Som hjälpmedel åt respondenten själv valdes en babydocka med vilken det skulle gå att demonstrera hanteringsgrepp både visuellt och muntligt samtidigt.

En praktisk sak som ytterligare går att nämna är att samtidigt som denna kurskväll hölls ordnades via den samarbetande rådgivningen en parallell kurskväll för respektive mammorna. Eftersom bebisarna som skulle delta i kurskvällen fortfarande var väldigt små och en stor del av dem högst antagligen ännu livnärde sig på mammas bröstmjolk fanns det en stor risk att någon av bebisarna skulle bli hungrig och i stort behov av mammas tjänst. Då ansåg respondenten att det skulle vara enklare att lösa det problemet genom att ha mammorna i rummet bredvid. En annan aspekt som bidrog till att den parallella kurskvällen för mammorna ordnades var för att när en del mammor kan vara ganska överbeskyddande och därmed ha svårt att låta pappan i familjen självständigt ta hand om deras barn. Respondenten ansåg därför att en parallell kurskväll för mammorna skulle kunna underlätta för en del pappor att få möjlighet att på egen hand med deras barn delta i deras kurskväll. Mammorna skulle då i och med den parallella kurskvällen vara i närheten och därmed kunna känna sig tryggare i hela situationen.

4 RESULTAT

I detta kapitel tas upp kurskvällens genomförande och utvärdering.

4.1 Kurskvällens genomförande

Kurskvällen i praktisk spädbarnsvård hölls 11.06.2012 kl.18.00–19.00. Ungefär en vecka innan kurskvällen hölls hade respondenten erhållit deltagaranmälningar av fyra stycken par, men samma dag som kurskvällen hölls kom en annullering från ett av paren. Slutligen deltog alltså tre pappor och tre stycken en till tre månader gamla bebisar i kurskvällen. Samtliga respektive mammor deltog även i den kurskväll som ordnats för dem.

Kurskvällen började med att papporna bjöds på kaffe och kex, vilket de också under kurskvällens gång fick ta påtår av. Respondenten presenterade sig och gick igenom varför kurskvällen hölls och vad den skulle innehålla. Eftersom ett inbjudningsbrev sänts ut åt samtliga pappor visste de dock redan en del vad kurskvällen skulle gå ut på, men för att öppna upp kurskvällen ville respondenten mera tydligt förklara vad det hela skulle gå ut på. Efter respondentens egen presentation fick deltagarna presentera sig själva och vem de hade med sig. Redan i början av kurskvällen uppmanades papporna att aktivt delta genom att ställa frågor och att diskutera kring det material respondenten hade.

Första halvan av kurskvällen hade byggts upp utifrån det bakomliggande examensarbetet ”Att ta hand om ett spädbarn – en kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård” skrivet av Forsström 2011. Respondenten berättade vad som kommit fram i resultatet i examensarbetet och ställde öppna frågor åt papporna om vad de ansåg om det som lades fram. Höll de med eller inte? Hur hade de upplevt liknande händelser? Papporna svarade aktivt på de ställda frågorna och diskuterade öppet under hela kurskvällen. Utifrån de diskussioner som hölls gick det att se att i de allra flesta fall höll papporna som deltog i kurskvällen med de pappor som hade deltagit i intervju för examensarbetet. Liknande känslor av stolthet, men också rädsla och osäkerhet präglade ”kurskvällspapporna” liksom ”intervjupapporna”. Utöver diskussionerna gavs tips och råd åt papporna hur de skall hålla i sitt barn i olika situationer och dylikt.

Andra halvan av kurskvällen lärde respondenten papporna hur de utför babymassage på sina barn. Samtidigt som muntliga och visuella instruktioner gavs berättade respondenten fördelarna med babymassage, vilka bland annat är att massage lugnar en stressad eller gråtande baby, lindrar kolik och gasbesvär och hjälper till en bättre anknytning mellan förälder och barn. Under babymassagen satt vi på utplacerade gymnastikunderlag på golvet. Papporna hade med egna babyfiltar vilka de använde som extra underlag. Aktivt deltog de i den praktiska övningen och det märktes på deras engagemang och kroppsspråk att de verkligen uppskattade den. En pappa skrev dessutom ”*Bra med babymassage*” som egen kommentar i kursutvärderingen, som de ombads att fylla i mot slutet av lektionen.

Efter avklarad babymassageövning fortsatte diskussionerna. Till och med papporna började ge varandra tips och råd sinsemellan hur de brukar göra för att exempelvis trösta en gråtande baby. Även efter kurskvällen fortsatte diskussionerna medan vi väntade på att den parallella mammakursen skulle avrundas.

4.2 Lektionens utvärdering

I slutet av lektionen ombads papporna att fylla i en utvärderingsblankett för lektionen. Med blanketten ville respondenten försöka skapa sig en uppfattning om hur papporna hade upplevt kurskvällen och se om de uppsatta målen hade uppnåtts. För att få reda på det ställdes olika påståenden om kursens innehåll, respondentens prestation som lärare och om kursen borde införas som ett komplement till den ordinära mödra- och barnrådgivningen. Blanketten var uppbyggd på en skala från ett till fem, där ett betydde ”stämmer inte alls enligt min åsikt” medan fem betydde ”stämmer helt enligt min åsikt”, och för varje påstående skulle papporna ringa in den siffra som bäst motsvarade deras åsikt (se bilaga 4).

Från kursutvärderingen kom det fram att kursdeltagarna var mycket nöjda med kursens innehåll och de ansåg att kurskvällen var nyttig. De tyckte även att respondenten gjort ett bra utförande av kurskvällen, att hon var kunnig och intressant att lyssna till. Kurskvällen hade till respondentens stora glädje gett papporna utökad kunskap i praktisk babyvård och i hur de kan gynna anknytningen mellan dem och sina barn. Slutligen gick det utifrån

utvärderingsblanketten att konstatera att papporna gärna såg att kurskvällen skulle ingå som en del av den normala mödra- och barnrådgivningen.

5 KRITISK GRANSKNING

Valet att hålla en kurskväll i praktisk spädbarnsvård för nyblivna pappor anser respondenten nu efter avklarad kurskväll var ett mycket bra val till att ha som utvecklingsarbete. Första tanken då hela processen kom igång var att hålla en lektion för yngre barnmorskestuderande, men respondenten insåg ganska snabbt att de som kanske mest skulle dra nytta av kunskapen var papporna själva.

Själva kurskvällen anser respondenten gick enligt planerna. Tidsplanen höll mycket bra, lektionens planerade innehåll kom väl fram och alla diskussioner hölls inom ramarna, vilket enligt Björklund (1991) är viktigt att lyckas med som föreläsare. För det är trots allt föreläsaren som håller i trådarna och skall kunna begränsa diskussioners eventuella snedsprång.

Att diskussioner över huvudtaget kom igång var respondenten mer än glad över. Det var kanske den enda rädslan som respondenten kände inför kurskvällen, att ingen skulle våga säga något, utan bara sitta tysta och lyssna på. Ett av huvudmålen var trots allt att papporna skulle få en chans att diskutera sina upplevelser och eventuella problem, vilket de också gjorde.

Enligt Björklund (1991, s.70) är det viktigt att som föreläsare/lärare ha ett naturligt språk och kroppsspråk, vilket respondenten noga tog i beaktande under kurskvällens gång. Respondenten valde att ha ett enkelt och naturligt språk som alla deltagare förstod och eftersom samtliga deltagare var från samma ort och talade ortens dialekt, som också respondenten behärskar, gick en stor del av kurskvällen på dialekt. Respondenten valde att göra så eftersom det skapade en lättare stämning mellan kursdeltagarna och föreläsaren. Det är också vad respondenten tror var en av anledningarna till varför kursdeltagarna vågade öppna sig och vara delaktiga i diskussionerna.

Att ha inslag av praktiska övningar, så som babymassage var ett bra val, och baserat på kursutvärderingen tyckte även kursdeltagarna det. Att ha inslag av övningar skapade dynamik som gjorde kurskvällen mera intressant. Något som respondenten skulle ha kunnat utveckla i sitt eget agerande under babymassagen var att ta mera notis på hur papporna agerade med sina barn och berömma dem eller korrigera eventuella småfel.

Att hålla en parallell kurs åt de respektive mammorna var ett annat bra val. Precis så som respondenten misstänkte kunde hända så blev ett av barnen hungrigt, men då lyckades kurskvällen räddas från hungriga skrik genom att be babys mamma komma in en stund och ge den vad som behövdes. Mammorna i sin tur var för övrigt även de väldigt nöjda med sin del av kurskvällen.

Överlag är respondenten mycket nöjd med kurskvällen som hölls. Hon fick förmedlat det hon ville och lyckades få med papporna i diskussionerna. Hon lyckades skapa en stund där papporna kunde umgås med sina barn utan mammas ingripande och genom det möjliggöra interaktion mellan de båda. Med kurskvällen lyckades respondenten även skapa interaktion mellan kursdeltagarna och få dem att dela erfarenheter sinsemellan. Något som respondenten dock är mindre nöjd med är själva kursdeltagarantalet. Respondenten hade önskat att åtminstone de fyra pappor som anmälde intresse skulle ha deltagit i lektionen, men gärna fler. Valet av tidpunkt för kurskvällen kan ha varit en av orsakerna till varför intresset var så lågt, men det är dock svårt att avgöra.

Med själva förarbetet av detta utvecklingsarbete är respondenten nöjd med sitt utförande, men anser dock att hon kunde ha använt sig av lite nyare litteraturkällor. Till respondentens försvar bör dock poängteras att trots äldre litteratur blev använt fick hon ändå en bra kurskväll uppstrukturerad och ett bra resultat utav den.

6 DISKUSSION

Från examensarbetet ”Att ta hand om ett spädbarn – en kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård” av Forsström (2011) kom det fram

att pappor saknar mera undervisning i just praktisk spädbarnsvård och att de gärna skulle se mera av det både före och efter förlossningen. En kurskväll i praktisk spädbarnsvård visade sig ha gott resultat. Genom att hålla kurskvällen för sådana män som rätt nyligen blivit pappor och inte för sådana som ännu går i väntans tider hade troligen stor betydelse.

De flesta blivande pappor har innan förlossningen tillsammans med sin gravida partner gått på rådgivningens allmänna föräldraförberedelsekurs där det under en kväll lärs ut praktisk spädbarnsvård, men precis som Forsström (2011) fick fram i sin undersökning har papporna svårt att ta till sig den kunskap som lärs ut under den kurskvällen, eftersom den informationen ännu inte känns helt väsentlig att ta emot. Istället för att då ordna ännu en kurskväll som flyger minnet förbi var beslutet att hålla en kurskväll efter förlossningen ett bättre val för detta utvecklingsarbete. Respondenten anser detta eftersom papporna då hade egna erfarenheter att relatera till och ta exempel från sin egen vardag och därför blev den kunskapen som lärdes ut under kurskvällen mera konkret för dem. Att de även kunde ha med sitt eget barn under kurskvällen bidrog ytterligare till att hela konceptet med kurskvällen fick en större mening.

Allmänt sett är män oftast mera praktiskt lagda än kvinnor och behöver kanske därför en sådan här kurskväll där de fysiskt kan delta med sina barn och göra alla övningar med dem. Att involvera hela familjen, d.v.s. både mamma och pappa plus barn är en annan idé, men i en sådan situation är risken troligtvis ganska stor att pappa hamnar i baksätet och mamma är den som kör. Därför tror respondenten starkt på att en praktisk kurskväll riktad endast till pappa och barn är ett vinnande koncept för att gynna pappans medverkan i den tidiga barnvården. Om ordnandet av en sådan kurskväll skall ligga på rådgivningens ansvar eller inte är en bra fråga. Om det skulle ingå i den normala rådgivningen kan det hända att de flesta pappor skulle delta, eftersom det "hör till", men ingenting säger förstås emot att kurskvällen skulle kunna stå under Folkhälsans regi eller varför inte fungera som en MI-kurs ordnad av kommunen (MI = medborgarinstitutet). Det hela hänger egentligen bara på vem som har tid, vilja och resurser. Pappagrupper är en annan bra idé, men som i sin tur kräver engagemang från papporna själva att starta. Men eftersom det inte finns så många av dem i dagens läge tyder det på att papporna inte ännu är riktigt villiga att ta steget till sådant eget engagemang. Därför kan det vara enklare att få pappor och barn samlade om någon utomstående organisation/förening tar tag i saken.

Att satsa på papporna och deras deltagande i barnvården är absolut som tidigare nämnts ett vinnande koncept i dagens jämställda samhälle. Genom att ge en pappa förtroende att på egen hand kan ta hand om sina barn kan det bidra till ett mera jämställt familjeliv på hemmaplan och därmed kanske bidra till ett rikare liv för hela familjen. Familjecentrerad vård är vad vi eftersträvar i dag, så varför inte då satsa en del av vården/rådgivningen på enbart papporna?

LITTERATUR

Björklund B. (1991). *Att vara lärare för vuxna*. Lund: Studentlitteratur.

Bohlin R. (1995). *Pedagogiskt ledarskap*. Stockholm: Liber Utbildning.

Forsberg B., Hede G., Lundmark A. & Söderström M. (1993). *Att planera utbildning – en bok om utbildning i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur.

Forsström C. (2011). *Att ta hand om ett spädbarn – en kvalitativ studie om österbottniska nyblivna pappors upplevelser av praktisk spädbarnsvård*.

Lektionsplan

Praktisk lektion i spädbarnsvård

Datum: 11.06.2012

Klockslag: 18.00-19.00

Lektionsdragare: Carolin Forsström

Deltagare: 3 st

Struktur   **Mål**

Metod

Media

Inledning	Kort presentation av mig själv och det bakomliggande examensarbetet.	Föreläsning	
Föreläsning	Ge deltagarna större förståelse för spädbarnsvård och lära dem hur man praktiskt hanterar ett barn.	Föreläsning, visuell undervisning och diskussion. Deltagarna kan även aktivt delta i undervisningen genom att öva tillsammans med sina barn.	
Praktisk uppgift	Undervisa i babymassage. Babymassage kan bidra till anknytningen mellan pappa och barn, och är även ett bra sätt att lugna ett barn på och lindra eventuell gasig mage.	Praktisk undervisning. Deltagarna skall aktivt delta i uppgiften tillsammans med sina barn.	Infoblad om babymassage
Sammanfattning	Ge en sammanfattning av lektionen.	Diskussion kring lektionens ämne och hur lektionen har upplevts av deltagarna.	Utvärderingsblankett

Ärade nyblivna Pappa!

Jag vill härmed bjuda in Dig och ditt barn till en kurskväll i spädbarnsvård måndagen den 11 juni 2012 vid XXXX rådgivning kl.18.00–19.00.

Mitt namn är Carolin Forsström och jag är fjärde årets barnmorskestuderande som kommer att hålla en kurs i spädbarnsvård åt nyblivna pappor. Detta gör jag som ett utvecklingsarbete till mitt examensarbete som jag färdigställt och framfört i början av året. Kursens innehåll kommer att koncentreras kring praktisk spädbarnsvård. Där kommer att vara både teoretisk och praktisk undervisning, samt öppna diskussioner. Under kurskvällen kommer även undervisning i babymassage att hållas.

Eftersom det under kurskvällen kommer att innefatta en hel del praktiska övningar önskar jag att du inte kommer ensam, utan att du har ditt barn med dig. Jag förstår att detta kan innebära problem för en del ifall barnet blir hungrigt och grinigt och det visar sig att barnets huvudföda är koncentrerad till mammas bröst. För att underlätta det problemet har XXXX mödrarådgivning ordnat en parallell kurskväll åt mammorna så att de samtidigt som ni kan finnas i samma byggnad. Skulle mamma då behövas under kurskvällens gång finns hon nära till hands i rummet bredvid.

Själva syftet med kursen är att ge nyblivna pappor mera kunskap i hur man tar hand om ett spädbarn så att det i sin tur skall gynna anknytningen mellan pappa och barn. Värt att nämna är också att kursen inte endast är till för undervisning, utan den är även till för att Du som nybliven pappa skall få möjlighet att träffa andra pappor i samma situation som du själv.

Kursen i sig är nytt i sitt slag och är för tillfället en engångsföreteelse och ett försök till att se om det finns behov av undervisning i spädbarnsvård efter förlossningen. Därför tycker jag absolut att Du skall ta tillfället i akt och komma på detta unika kurstillfälle och lära dig mer om ditt barn samt träffa andra likasinnade.

Om du tycker att kursen låter intressant och gärna deltar, anmäl dig då vänligen till XXXX rådgivning tel.nr. xxxxxx kl.10.00–10.30, eller till mig personligen per telefon eller sms till numret 050-3521261 senast måndagen den 4 juni.

Jag önskar er hjärtligt
VÄLKOMNA!

Mvh. Carolin Forsström

Babymassage

Massage är ett fint sätt att ge din baby ömhet och kärlek, och det gynnar även din babys utveckling. Hudkontakten som sker vid massage lugnar babyn och bidrar till en naturlig anknytning mellan dig och honom/henne.

Babymassage kan hjälpa ditt barn att:

- knyta an bättre till dig (och vice versa)
- slappna av
- gråta mindre
- sova bättre

Babymassage har även visat bra effekt mot kolik.

När man utför babymassage är det bra att ha en varm, mjuk och slät yta att lägga babyn på, exempelvis en filt på en matta på golvet. Använd gärna lite babyolja eller ren vegetabilisk olja i dina händer och gnid dem tillsammans för att göra dem varma. Om det bara går, försök få ögonkontakt med babyn och tala eller sjung till den med en lugn röst under massagen. Massera med mjuka, rytmiska handrörelser och stryk över babyns hud.

Goda tidpunkter för babymassage är mellan amningstillfällen eller måltider, då babyn varken är för hungrigt eller för mätt. Det är också bäst att inte ge massage precis innan sovtag. Det är idealiskt att massera då babyn är vaken, men lugn. Om din baby sover och ammar ofta kanske du undrar när dessa perfekta stunder för massage inträffar. Använd ditt eget omdöme och din kännedom om just ditt barn, så kommer du att veta när det är bäst för er.

På nästa sida kan du läsa instruktioner på hur du kan massera din baby.

Babymassage

1. Massera varsamt din babys ben. Det är ofta bra att börja med dem, eftersom din baby förmodligen är van vid sådan beröring vid blöjbyte.
2. Arbeta dig uppför benen, med mjuka rörelser kring musklerna i vader och lår.
3. Efter att du masserat benen kan du lägga dina handflator mjukt mitt på babyns mage och stryk händerna åt sidorna.
4. För händerna tillbaka till mitten och gör små cirklar utåt med fingertopparna medan du fortfarande har handflatorna mot din babys hud.
5. Variera massagen och fortsätt så länge din baby verkar tycka om det.

Att vara varse din babys signaler är det viktigaste - han eller hon kommer att visa när det är dags att sluta.

"I Love You" – massage

1. Använd två eller tre fingrar och ritar bokstaven "I" på babyns vänstra sida av buken (höger sida från ditt håll sett) med varsamma och bestämda rörelser. Börja under revbenen och gå rakt ner till höftbenet. Upprepa några gånger.
2. Stryk sedan från babyns höger till vänster (för dig: vänster till höger) över buken, så att du ritar stapeln av ett liggande "L."
3. Gör ett kort, nedåtriktat streck på vänster sida av magen för att rita färdigt bokstaven "L."
4. Påbörja sedan den sista bokstaven, ett upp-och-ned-vänt "U" med att stryka upp från din babys höftben på höger sida av magen.
5. För mittdelen av bokstaven "U" rör du fingrarna längsmed ovankanten av babyns mage.
6. Och för sista delen av "U", stryker du nedåt längs med vänster sida med fingrarna.

Viktigt att tänka på vid denna sortens massage är att alltid låta rörelserna följa tjocktarmens anatomi, dvs. i en medsols riktning. Massage i motsols riktning kan orsaka förstoppning, eftersom det motarbetar tarmens naturliga arbetsriktning.

KURSUTVÄRDERING

På en skala från 1 till 5, där 1 motsvarar ”stämmer inte alls enligt min åsikt” och 5 motsvarar ”stämmer helt enligt min åsikt”, ringa in vad som bäst stämmer överrens med din åsikt.

Stämmer inte alls --- Vet ej --- Stämmer helt

1. Kursens innehåll var intressant och lärorikt.	1	2	3	4	5
2. Kursledaren verkade kunnig och var intressant att lyssna till.	1	2	3	4	5
3. Efter denna kurskväll anser jag att jag fått större kunskap i praktisk spädbarnsvård.	1	2	3	4	5
4. Kursen har gett mig större kunskap i hur jag kan gynna min anknytning till mitt barn.	1	2	3	4	5
5. Kursen borde införas som ett komplement till den vanliga mödra- och barnrådgivningen.	1	2	3	4	5

Egna kommentarer:

Stort Tack för att Du visat ditt intresse för att delta i denna kurskväll. Jag önskar Dig och Din familj god fortsättning.

Mvh. Carolin Forsström